

Ad usum P. Ioan. Felicis

I. B. I. O.

H. 4.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARY
CLIMATE
UNDECIMIO

THE
STANFORD UNIVERSITY
LIBRARY
CLIMATE
UNDECIMIO

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARY
CLIMATE
UNDECIMIO

H. Carl 560.

COLLEGII ROMANI
OBSEQUIA
CLEMENTI
UNDECIMO
PONTIFICI MAXIMO.

EXHIBITA

ANNO MDCCIII.

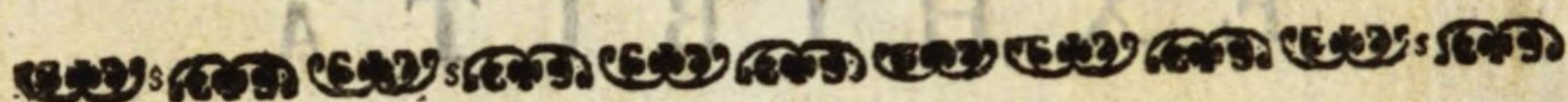
ROMÆ,

Ex Typographia Jo. Jacobi Komarek Bohemi.
SUPERIORUM PERMISSU.

Imprimatur,

Si videbitur Reverendis. Patri Magistro Sac.
Palatii Apostolici.

D. de Zaulis Episc. Verulanus Vicesgerens.

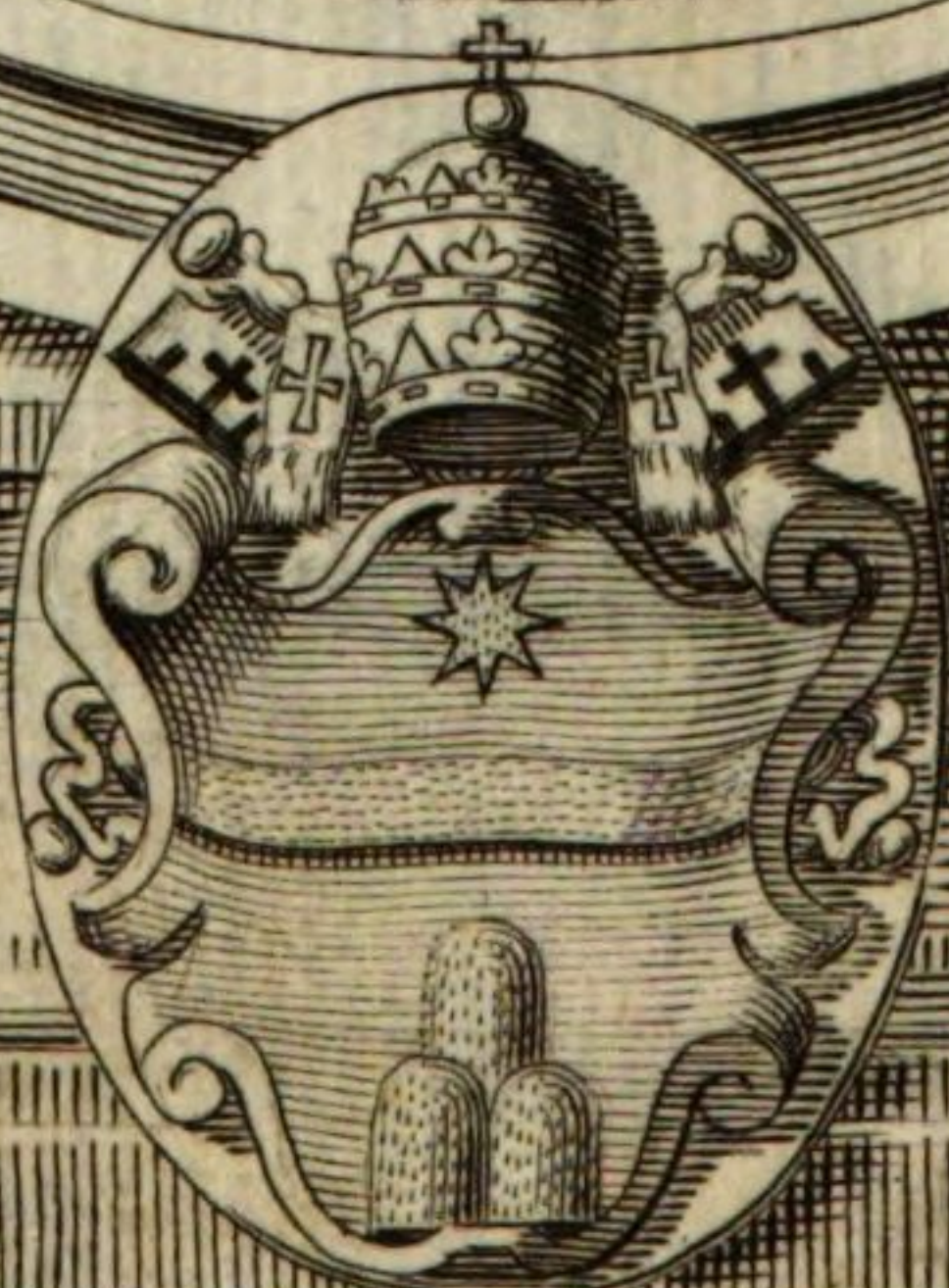
Iterum Imprimatur.

Fr. Paulinus Bernardinus Ord. Prædicatorum
Sac. Pal. Apost. Magister.

BEA.

CLEMENTI
Collegium Romanum

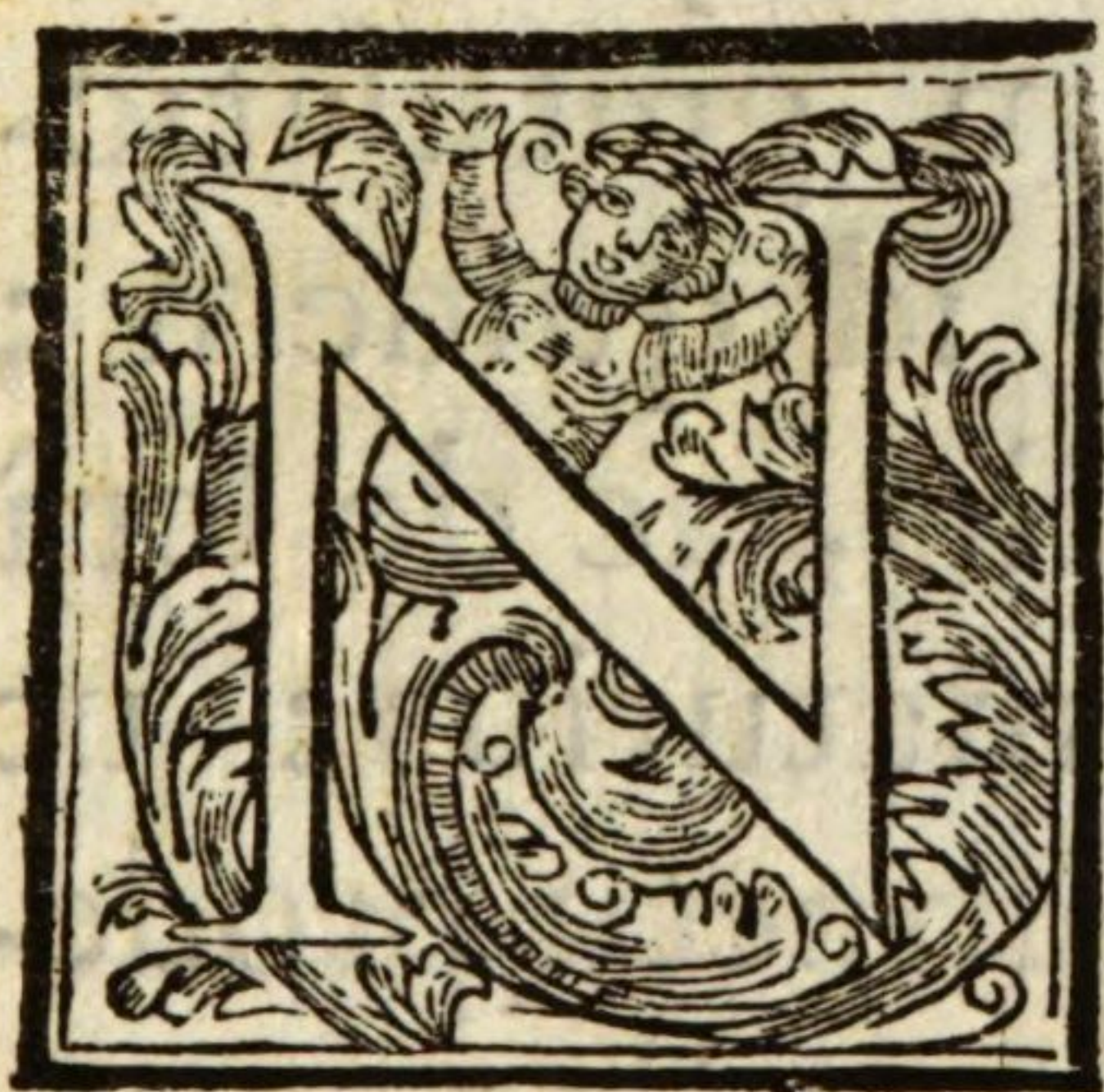
XI. PONT. MAX.
Societatis Iesu.

CLERMONT
CO. INDIANA
JAN 10 1881
XI. POST. 1881
JAN 10 1881

BEATISSIMO PATRI
CLEMENTI XI

Collegij Romani Patres

FELICITATEM.

Unquam tam læta in
alienas sese laudes effu-
dit Romani Nostri
Collegij Pallas, quàm
cùm in tuas, BEA-
TISSIME PATER.

Quantum enim tibi laudum tribuit,
tantundem tribuere sibi putat, quæ
te Pontificem Maximum, maxi-
mumque exemplar Pontificum Or-
bi terrarum peperit universo. Quid
enim

enim huic Gymnasio, unde aliquos
olim habuisti in litteris magistros,
omnes in virtute, ac pietate disci-
pulos felicius contingere, aut glorio-
sius potuit, quàm Auditorem suum
Gentibus omnibus dedisse Docto-
rem? Quî igitur fieri potuit, ut non
aliquando tandem gaudium illud,
quod jam nostra pectora capere non
valebant, in publicam gratulatio-
nem erumperet? Serò id quidem;
sed quò seriùs, eò pleniùs, ac de serâ
magis consideratione maturiùs: ut
gratulatio ista non ex impetu prode-
at, non ex usu, & consuetudine, qua-
lem vulgus novis, lætisque omnibus
tribuere solet; nec incertæ spei, sed
rebus præclarè gestis, expectationi af-
fatim jam respondentibus tribuatur.
Quia verò pro tam ingenti dignitate,
quæ

quæ de tuâ nobis accessit, ac pro cunctis inde provenientibus bonis pares referre grates soli minimè possumus; ideo nonnullas è tuis laudibus partim solutâ, partim vinctâ numeris oratione, non modò voce ad præsentēs, verùm etiam typis ad absentes, & posterōs publicatas voluimus, ut provocatis, excitatisque communibus gratantium Populorum acclamationibus, nostros plausus, quantum plurimum licuit, augeremus. Ut autem quæ bona Deus O. M. in te nobis, cunctisque Gentibus largitus est, in longam perpetuentur ætatem, aliud nihil, nisi longam tibi, eandemque prosperam vovemus ætatem. Aliorum vota pro ut quisque indiget, aliò spectant, precibusq; in diversum euntibus Divinam accersere beneficentiam

tiam suæ quisque indigentia student.
Sunt qui annonæ vilitatem; sunt qui
rerum omnium affluentiam, qui pa-
cem, qui incorruptam Justitiæ admi-
nistrationem, qui præmium virtuti,
qui poenam vitio, sed clementiâ mi-
tigatam, qui Fidei, qui Religionis,
qui Pietatis augmentum sibi exop-
tent, Numenque ad ea impetranda
propitiare conentur. Nos verò quan-
quam desiderare nunc ista non finit
Providentia, Virtus, & Felicitas tua,
eorum tamen omnium perennitatem
optantes, uno speramus voto impe-
traturos, si tibi, quam à Superis eni-
xè poscimus, perfectam in annos plu-
rimos incolumitatem impetremus.
Vale, & in tuâ salute communem
serva.

^I
CLEMENTI XI.

PONTIFICI MAXIMO.

O R A T I O

PANEGYRICA

H A B I T A

IN AULA MAXIMA

ROMANI COLLEGII SOCIETATIS JESU

A JOSEPHO IGNATIO CHIABERGE

Ejusdem Societatis.

I GRATULATIONIS, quam
OPTIMO PRINCIPI tot
nominibus debitam sol-
vimus, excusandam in
præsentia tarditatem
arbitrarer; EMINENTIS-
SIMI ECCLESIAE PRINCIPES; argumenti
in primis magnitudinem accusarem:

A

pro-

Sera Gratu-
latio repre-
hendi non so-
let. *Cic. epist.*
fam. l. 2. ep. 7

proferrem deinde Romani Oratoris sen-
tentiam, negantis videlicet seram gratu-
lationem reprehendendam videri: quod
ea minùs in adulationis suspicionem
vocetur, quod verior esse, ac plenior
soleat: cum è contrario laudatio præ-
propera spei vulgo plus, quàm rei af-
ferat, & Virum magnum promittat
potiùs, quàm exhibeat. Verùm ex-
cusationes istas à me nemo vestrum,
AUDITORES, opinor, desiderat, qui-
bus explorata jampridem est, atque
perspecta Sanctissimi Modestia Pon-
tificis, honores, laudesque averfan-
tis, & generosâ quadam ingentis animi
indole detrectantis. Sed pace Tuâ dixe-
rim, CLEMENS PONTIFEX MAXIME:
Diu satis obsequenti Modestix Tuæ su-
mus. Cedas affectibus nostris, oportet.
Nostrum hoc obsequii, venera-
tionis, ac si fas dicere, amoris qua-
lecumque tributum tandem exoratus
accipias, necesse est. Fuerit Modera-
tionis Tuæ, quod tamdiu obstiteris:
Ejus

3

Ejusdem profectò esse debet, quod aliquando vincaris. Quoddam enim genus immanitatis esset; si tam grave nobis silentium, ac pudorem, quo suffundimur, juberes esse perpetuum. Pudet enim, quod tamdiu passi fuerimus filere liberales Artes, hujus Romani Lycei felices incolas, quæ primum occupare debuerant gratulandi locum. Hoc unum illis erat votum: Et quidem quale optabilius, aut equius votum? Quàm enim decebat præclarissimas Artes, quæ Magnum Te olim Alumnum exceperant, Patronum deinde studiosissimum, mox Principem senserant, ac Parentem suum; quæ ex incremento Dignitatis Tuæ tantam suæ pariter dignitati accessionem factam esse intellexerant; Quàm, inquam, decebat, ut Tibi statim gratularentur ac sibi? Æquissimum erat; ut qui tantopere illas commendas, ab illis pariter commendareris. Verùm ubi sensere, tamdiu Te invitum, ob-

luctantemque, non nisi magnâ vi, ac deprecatione multâ ad suscipiendum Orbis Catholici Regimen cogi potuisse, nec satis post susceptum Dignitati acquiescere; ingenti stupore defixæ, dolorisque Tui participes, quò se verterent, quid consilii caperent, ignorabant. Quid enim facerent? Gratularentur felicitati Tuæ, quam infelicitatem Tuam quodammodo interpretabaris? Dolorem acuit, qui dolenti gratulatur. Gratularentur felicitati nostræ? Sed quæ poterat esse felicitas nostra dolente Te? Non secus enim ac Tu sine nobis, ita nos sine Te felices esse non possumus. Quid itaque reliquum erat; nisi ut erumpere gestientem lætitiâ gravi silentio premerent, atque ab omni gratulatione abstinerent? Quod cum illæ facerent, jactuiissent merore confectæ: nisi probè intellexissent, hoc tibi chariores esse; quòd filerent. Quamquam, fidenter dicam, non omnino imperare nobis potuimus, ut

5

ut fileremus : sed privatim , ubi dolori ,
& gaudio libertas , ac locus major est ,
certatim invicem gratulabamur : & do-
mesticos intra parietes , ubi nulla fin-
gendi necessitas , sincero gaudio exul-
tabamus . Quin etiam usi , quâ licuit ,
opportunitate dicendi , & scribendi ,
testatum voluimus , quid Tibi , quid
nobis deberemus . Ab hac tamen ce-
lebritate hætenus abstinendum puta-
vimus : ne Tibi ingrati essemus , ac
molesti ; dum grati , & officiosi esse
contendimus . Nunc verò , cùm om-
nium consensus , & conspiratio vicit ,
ut par erat , Modestiam Tuam : Ne-
que enim omnium Gentium æquis-
simis votis , & gaudiis obsistere si ve-
lis , potes ; nec si possis , debes : Nunc
enimvero ferendum non esset , ac ne-
mo nobis ignosceret ; si nostras voces
in publico isto quasi concentu deside-
rari pateremur . Neque esset Clemen-
tiæ Tuæ ; si quod aliis negare non po-
tes , quod omnes , etiam Te invito fa-
ciunt

ciunt, nobis, ad quos præcipuè attinet, prohiberes. Persolvimus itaque necessarium officii vectigal, quod si minùs Modestix Tuæ, CLEMENS, Tuæ saltem Æquitati esse gratum debet. Gratissimum certè continget tot sapientissimis, atque omni ex parte ornatissimis Viris, quòrum Ego præfentiâ cohonestor, autoritate commoveor, expectatione ad dicendum impellor. Quâ enim sunt erga Te veneratione, studio, & amore, gaudent palàm audire, quod ipsi privatim sæpe gaudentes loquuntur. Adsum igitur, vestros omnium sensus ut explicem non falsus interpretes, AUDITORES ornatissimi: Dicendi argumentum à vobis, ipsa propè verba mutuabor. Mirati estis, quod Pontificatum detrectaverit? Hoc primum. Gavisi, quod acceperit? Hoc alterum. Gaudetis, quod tantâ cum Dignitate, Sapientiâ, Virtute administret? Hoc tertium erit, atque præcipuum meæ Orationis

ca-

caput. En igitur quibus veluti adumbratam coloribus vobis hodie propono CLEMENTIS imaginem. MAGNUS FUIT IN PONTIFICATU DETRECTANDO: MAIOR IN ACCIPIENDO: MAXIMUS EST IN ADMINISTRANDO.

Nostis pro vestra sapientia, Auditores, quàm suaves habeat Honor illecebras, ad conciliandos sibi hominum animos, & in sui desiderium, amoremque rapiendos. Nullum enim speciosius, nullum præstabilius inter mortalia bonum est: Sed nec mortale bonum existimaveris, quod homines ornat post funera, consecrat immortalitati. Natura ipsa tacitis quibusdam igniculis, quos nobis inserit, huic ad gloriam ardori quodammodo lenocinatur. Magnum quiddam Homo est: Dignitatis suæ sibi conscius altum quiddam spirat: & honorem, tanquam debitum excellenti Naturæ tributum spectat. Nec illos veteres miror, qui Honori Tempia posuerunt,

aras

I. Pars.

CLEMENS
IN DETRE-
CTANDO
PONTIFI-
CATU
MAGNUS.

Honoris
illecebræ.

aras tanquam primario Numini erexerunt. Quamquam quid aris, quid templis opus, quando huic Numini in illorum animis Heroum ambitio jam pridem aras extruxerat? Ibi humano sanguine, Provinciarum vastitate, Regnorum excidijs Idolum illud colebatur. Hinc factum, ut Philosophia illa vetus, atque adeo vera, & Christiana Philosophia nihil majus ad hominum commendationem excogitare potuerit; quàm si quis tam forti, tam invicto esset pectore; ut Honorem contemnere auderet. Hoc eò splendidius laudavit admiratrix Heroum suorum antiquitas; quò paucioribus meminit contigisse. Hoc in CLEMENTE quàm multi, quàm verè prædicarunt? Quàm nemo hætenus tamen laudavit satis, ac miratus est?

Quantum enim, quæso, illud est, quod repudiavit? Illam nimirum Dignitatem; quæ vicariam sustinet Supremi Numinis Majestatem, Quæ vota

ta quàmlibet ambitiosa Honor iste non implet, ac superat? Hominem, an Deum putas, quem in Aris ipsis coronandum locari, quem in Religionis quasi Domicilio, in Orbis Catholici Arce constitutum vides? Indè sacras leges Populis, & sancta jura distribuit: Si Thronum ascendat; strata humi Regum Majestas pedes deosculatur, leges audit, fulmina perhorrescit: Si jubeat; audiunt Nationes universæ, Cœlum ipsum obscondat, Tartara contremiscunt. Paucis accipite supremi hujus Honoris imaginem. Sublimis Tartara pedibus calcat; Alterâ manu Orbem Terrarum complectitur; Alterâ Cœlum attingit, ac pro libito claudit, referatque. Quàm magni est animi, Deus immortalis, Honorem istum obtinere cum possis, non quærere; cum merearis non cupere; cum sponte ab omnibus deferatur, strenuè, ac fortiter detrectare?

Honor
Summi
Pontificatus.

CLEMENTIS
in Honore
detrectando
Fortitudo, &
Constantia.

Sed erunt aliqui fortasse, qui Honorem aditu primo respuant, quasi ejus inopinata luce perstricti. Erunt, qui ne ambitiosi videantur, fugiant oblatum decus: sed non procul, non diu, non constanter: eatenus dumtaxat, ut famæ consulant suæ; ut præter ipsum Honorem, Modestiae quoque laudem assequantur, qui honoris cumulus est, callidè ambitiosi, modestè superbi, superbè humiles. CLEMENS diu, constanterque talem se præbuit, qualis initio visus erat. Quàm erat optandum, ut ad Religionis nostræ splendorem, ac pompam in quodam proponi potuisset universi Orbis Theatro speciosum illud, ac triumphale certamen, quod in arcanis Comitiorum penetralibus peractum est: ubi tres integros dies, non ut magnum aliquod pararetur Imperium, sed ut augustissimum in Terris Imperium detrectaretur, hinc à PURPURATORUM PATRUM SENATU; indè ab UNIUS Constan-

stantia acerrimè pugnatum est, & de regnandi cupiditate utrimque gloriosissimè triumphatum? Merebantur qui deferebant, vel hoc ipso, quòd Tanto pares Imperio, in alterum transferre certarent, reluctantem cogere niterentur: perinde ac si beneficium amplissimum ipsi potiùs accipere viderentur, quàm dare. Tu verò, qui à tot maximis Viris, ac mereri se, quod dabant, conscis dignissimus, atque Optimus deligebaris, CLEMENS, merebare procul dubio jampridem oblatum decus. Iterum, ac magis promeruisti, cum illud constanter adeo, ac magnificè detrectares. Sed iterum, & tunc maximè promeruisti, cum repudiatam fortiter Dignitatem fortissimè suscepisti: ut verè tunc beneficium amplissimum non Tibi datum ab omnibus, sed à Te datum fuisse omnibus, constet.

Videas enim interdum homines, qui ab Honore capièdo refugiant,

sed conscientia imbecillitatis, quia pares oneri splendido non sunt, aut inertia, quia onus horrent. CLEMENS verò, & onus vidit, & humeris non impar vidit, & impositum ut perferret à se ipso fortiter impetravit. Adeo ut qui Magnum se Pontificatu detrectando exhibuerat, Majorem se probaverit accipiendo.

II. *Pars.*
MAIOR IN
ACCIPIENDO

RECTE hoc, & sapienter, nec sine certo Divinae Providentiae consilio videtur comparatum esse; ut honores oneribus, onera verò honoribus temperarentur: ut honorum cupiditatem onerum molestia compesceret; onerum gravitatem honorum jucunditas recrearet. Utrisque Dignitates constant, honoribus juxta, & oneribus. Hoc tamen interest, quod honores ostentantur, onera dissimulantur. Blandum quiddam, & insidiosum Honor est: non statim ostentat onera, quæ terreant, sed Dignitatem, quæ placeat. Utramque Honoris, blandi, & seve-

severi ; læti, & molesti ; placidi foris ,
 intus tumultuosi faciem CLEMENS
 vidit . Detrectavit lucem , blanditias ,
 splendorem : Onera , molestias , tumul-
 tum , & curas accepit .

Quàm est onerosum , Deus Im-
 mortalis ! Impositam velut humeris fer-
 re totius Orbis molem : Europam ,
 Asiam , Americæ , atque Affricæ re-
 motissimas gentes paterno sinu com-
 plecti : admittere in animum omnium
 curam Populorum : omnium pericu-
 la , infortunia , calamitates suscipere :
 oblitum fui Orbi Christiano vivere :
 de tot Urbibus , & Nationibus , & Pro-
 vinciis in vera Fide , in pace , & con-
 cordiâ continendis diu noctuque co-
 gitare : accipere innumerabiles undi-
 que Nuncios , totidemque dimittere :
 sollicitos dies , ac vigiles noctes pro om-
 nium salute , ac felicitate transigere :
 adversùs tot hæreses , superstitiones , ac
 vitia contendere : spectaculo esse mor-
 talibus universis , quibus rectam præ-
 bere

Onera
 Summi
 Pontificatus.

bere vivendi, sentiendique normam, ac regulam Tuis ipse legibus, Tuis moribus debeas? Tot septa laboribus Dignitas an non meritò debebat speciosissimis undique honoribus circumvestiri: ut honos onera vel dissimularet, vel solaretur? Si enim totam repentè se proderet curarum hæc moles; Quem tantæ magnitudinis virum existimamus fore, qui suos supponere humeros vellet? Sapienter itaque Christiana Respublica dum dignitate gravissimâ Pontifices onerat, honores veluti quoddam Pietatis tributum, atque vectigal, non quidem necessarium sanctissimis Viris, æquissimum tamen, persolvendos statuit, ad laborum solatium, onerum levamen, & lenimentum curarum.

Verùm concipite animo, AUDITORES, HEROEM aliquem, supra mortalium conditionem excelsitate ingentis animi sic evectum; ut nihil extimâ captus rerum specie, ac fulgore Pontificiæ

ficiæ Dignitatis onera , curas , laboresque omnes penitus introspiciat , & immensâ quadam mentis amplitudine complectatur : Eâ insuper sit firmitate , & constantiâ munitus ; ut quantum ad promerendos honores meriti afferat ; tantum ad eos contemnendos roboris habeat ; nihil ab eorum specie , ac illecebris permoveri se , aut incitari patiatur . An eum aliquando tantam onerum molem subiturum putamus ? Si faceret ; Quem Illum esse , quâ magnitudine animi præditum putaremus ?

At Quis HEROS Ille, quem cogitastis ? CLEMENTEM profectò, AUDITORES, à CLEMENTE probè cognita, & accepta. intellexistis à me sub HEROIS istius imagine rudi adumbratum . Omnes Ille tantæ Dignitatis labores , onera , & curas capacissimæ solertiâ mentis deprehenderat . Quin usu ipso , atque experienciâ rerum Magistrâ tanti Honoris jugum , tanti servitutem Imperii , tantæ Felicitatis ærumnas fatis super-

Ad usum P. Ioan. Felicis

I. B. I. O.

H. L.

H. Carl 560.

COLLEGII ROMANI
OBSEQUIA
CLEMENTI
UNDECIMO
PONTIFICI MAXIMO.

EXHIBITA

ANNO MDCCIII.

ROMÆ,

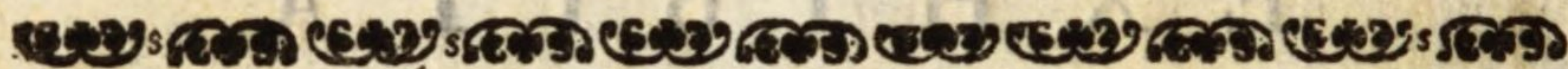
Ex Typographia Jo. Jacobi Komarek Bohemi.

SUPERIORUM PERMISSU.

Imprimatur,

Si videbitur Reverendis. Patri Magistro Sac.
Palatii Apostolici.

D. de Zaulis Episc. Verulanus Vicesgerens.

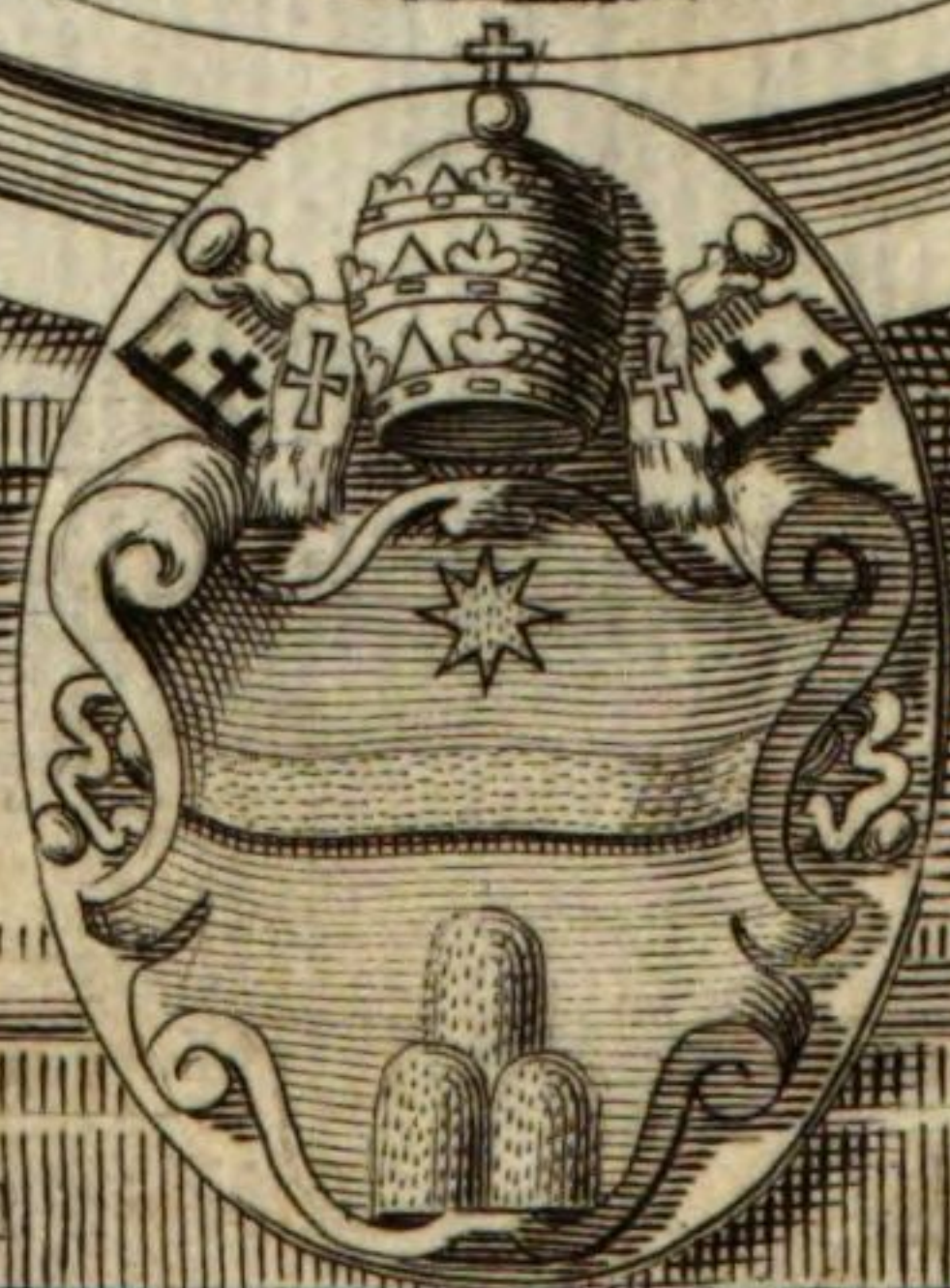
Iterum Imprimatur.

Fr. Paulinus Bernardinus Ord. Prædicatorum
Sac. Pal. Apost. Magister.

BEA.

CLEMENTI
Collegium Romanum

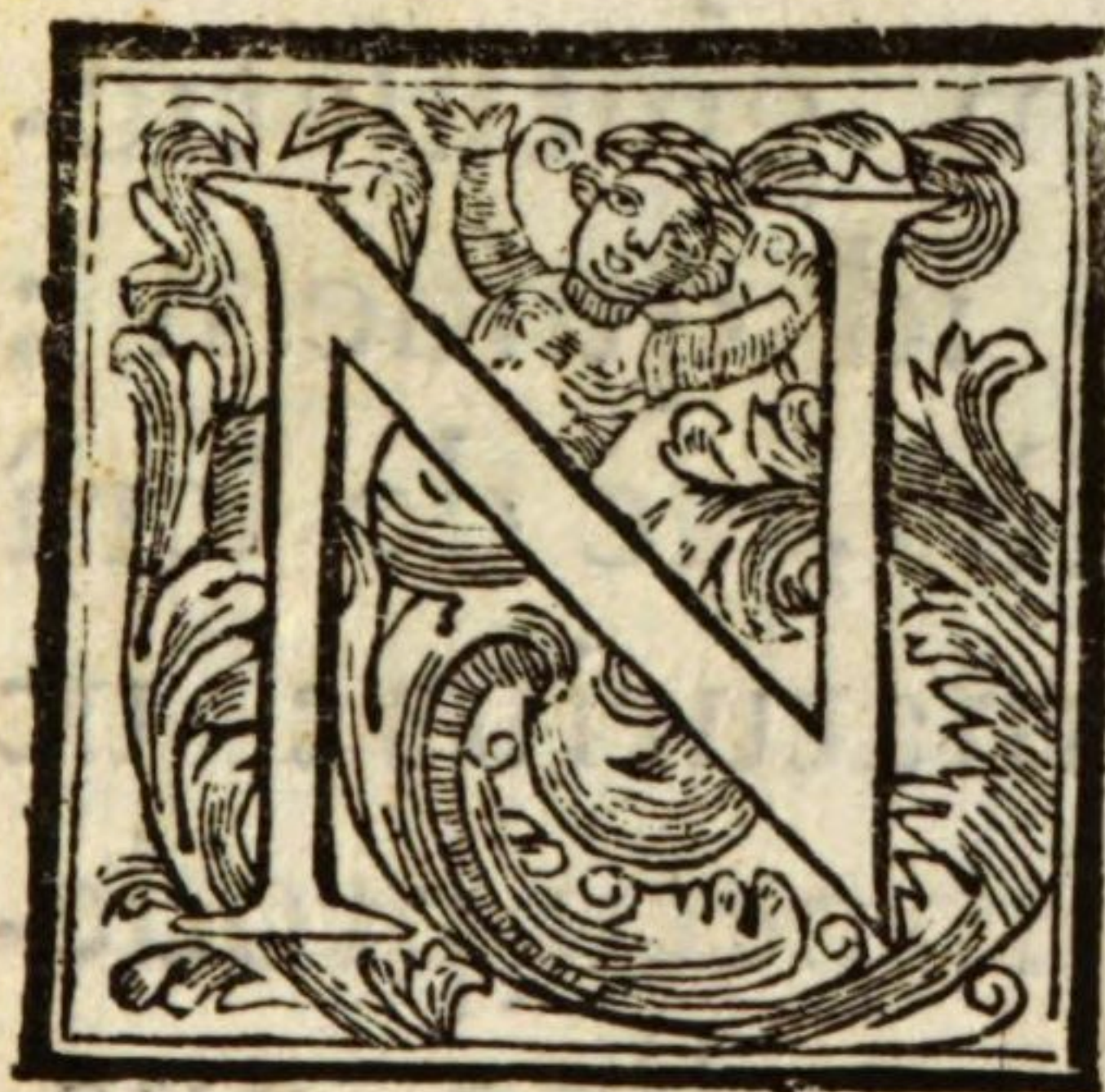

XI. PONT. MAX.
Societatis Iesu.

BEATISSIMO PATRI
CLEMENTI XI

Collegij Romani Patres

FELICITATEM.

Unquam tam læta in
alienas sese laudes effu-
dit Romani Nostri
Collegij Pallas, quàm
cùm in tuas, BEA-
TISSIME PATER.

Quantum enim tibi laudum tribuit,
tantundem tribuere sibi putat, quæ
te Pontificem Maximum, maxi-
mumque exemplar Pontificum Or-
bi terrarum peperit universo. Quid
enim

enim huic Gymnasio, unde aliquos
olim habuisti in litteris magistros,
omnes in virtute, ac pietate disci-
pulos felicius contingere, aut glorio-
sius potuit, quàm Auditorem suum
Gentibus omnibus dedisse Docto-
rem? Quis igitur fieri potuit, ut non
aliquando tandem gaudium illud,
quod jam nostra pectora capere non
valebant, in publicam gratulatio-
nem erumperet? Serò id quidem;
sed quò seriùs, eò pleniùs, ac de serà
magis consideratione maturiùs: ut
gratulatio ista non ex impetu prode-
at, non ex usu, & consuetudine, qua-
lem vulgus novis, lætisque omnibus
tribuere solet; nec incertæ spei, sed
rebus præclarè gestis, expectationi af-
fatim jam respondentibus tribuatur.
Quia verò pro tam ingenti dignitate,
quæ

quæ de tuâ nobis accessit, ac pro cunctis inde provenientibus bonis pares referre grates soli minimè possumus; ideo nonnullas è tuis laudibus partim solutâ, partim vinctâ numeris oratione, non modò voce ad præsentes, verùm etiam typis ad absentes, & posteròs publicatas voluimus, ut provocatis, excitatisque communibus gratantium Populorum acclamationibus, nostros plausus, quantum plurimum licuit, augeremus. Ut autem quæ bona Deus O. M. in te nobis, cunctisque Gentibus largitus est, in longam perpetuentur ætatem, aliud nihil, nisi longam tibi, eamdemque prosperam vovemus ætatem. Aliorum vota pro ut quisque indiget, aliò spectant, precibusq; in diversum euntibus Divinam accersere beneficentiam

tiam suæ quisque indigentia student.
Sunt qui annonæ vilitatem; sunt qui
rerum omnium affluentiam, qui pa-
cem, qui incorruptam Justitiæ admi-
nistrationem, qui præmium virtuti,
qui poenam vitio, sed clementiâ mi-
tigatam, qui Fidei, qui Religionis,
qui Pietatis augmentum sibi exop-
tent, Numenque ad ea impetranda
propitiare conentur. Nos verò quan-
quam desiderare nunc ista non finit
Providentia, Virtus, & Felicitas tua,
eorum tamen omnium perennitatem
optantes, uno speramus voto impe-
traturos, si tibi, quam à Superis eni-
xè poscimus, perfectam in annos plu-
rimos incolumitatem impetremus.
Vale, & in tuâ salute communem
serva.

CLE.

^I
CLEMENTI XI.
PONTIFICI MAXIMO.
ORATIO
PANEGYRICA

HABITA

IN AULA MAXIMA
ROMANI COLLEGII SOCIETATIS JESU

A JOSEPHO IGNATIO CHIABERGE

Ejusdem Societatis.

IN GRATULATIONIS, quam
OPTIMO PRINCIPI tot
nominibus debitam sol-
vimus, excusandam in
præsentia tarditatem
arbitrarer; EMINENTIS-
SIMI ECCLESIAE PRINCIPES; argumenti
in primis magnitudinem accusarem:

A

pro-

Sera Gratu-
latio repre-
hendi non so-
let. *Cic. epist.*
fam. l. 2. ep. 7

proferrem deinde Romani Oratoris sen-
tentiam, negantis videlicet seram gratu-
lationem reprehendendam videri: quod
ea minùs in adulationis suspicionem
vocetur, quod verior esse, ac plenior
soleat: cum è contrario laudatio præ-
propera spei vulgo plus, quàm rei af-
ferat, & Virum magnum promittat
potiùs, quàm exhibeat. Verùm ex-
cusationes istas à me nemo vestrum,
AUDITORES, opinor, desiderat, qui-
bus explorata jampridem est, atque
perspecta Sanctissimi Modestia Pon-
tificis, honores, laudesque averfan-
tis, & generosâ quadam ingentis animi
indole detrectantis. Sed pace Tuâ dixe-
rim, CLEMENS PONTIFEX MAXIME:
Diu fatis obsequuti Modestix Tuæ su-
mus. Cedas affectibus nostris, oportet.
Nostrum hoc obsequii, venera-
tionis, ac si fas dicere, amoris qua-
lecumque tributum tandem exoratus
accipias, necesse est. Fuerit Modera-
tionis Tuæ, quod tamdiu obstiteris:
Ejus-

3

Ejusdem profectò esse debet, quod aliquando vincaris. Quoddam enim genus immanitatis esset; si tam grave nobis silentium, ac pudorem, quo suffundimur, juberes esse perpetuum. Pudet enim, quod tamdiu passi fuerimus filere liberales Artes, hujus Romani Lycei felices incolas, quæ primum occupare debuerant gratulandi locum. Hoc unum illis erat votum: Et quidem quale optabilius, aut equius votum? Quàm enim decebat præclarissimas Artes, quæ Magnum Te olim Alumnum exceperant, Patronum deinde studiosissimum, mox Principem senserant, ac Parentem suum; quæ ex incremento Dignitatis Tuæ tantam suæ pariter dignitati accessionem factam esse intellexerant; Quàm, inquam, decebat, ut Tibi statim gratularentur ac sibi? Æquissimum erat; ut qui tantopere illas commendas, ab illis pariter commendareris. Verùm ubi sensere, tamdiù Te invitum, ob-

luctantemque, non nisi magnâ vi, ac deprecatione multâ ad suscipiendum Orbis Catholici Regimen cogi potuisse, nec satis post susceptum Dignitati acquiescere; ingenti stupore defixæ, dolorisque Tui participes, quò se verterent, quid consilii caperent, ignorabant. Quid enim facerent? Gratularentur felicitati Tuæ, quam infelicitatem Tuam quodammodo interpretabaris? Dolorem acuit, qui dolenti gratulatur. Gratularentur felicitati nostræ? Sed quæ poterat esse felicitas nostra dolente Te? Non secus enim ac Tu sine nobis, ita nos sine Te felices esse non possumus. Quid itaque reliquum erat; nisi ut erumpere gestientem lætitiâ gravi silentio premerent, atque ab omni gratulatione abstinerent? Quod cum illæ facerent, jactuiissent merore confectæ: nisi probè intellexissent, hoc tibi chariores esse; quòd silerent. Quamquam, fidenter dicam, non omnino imperare nobis potuimus, ut

5

ut fileremus : sed privatim , ubi dolori ,
& gaudio libertas , ac locus major est ,
certatim invicem gratulabamur : & do-
mesticos intra parietes , ubi nulla fin-
gendi necessitas , sincero gaudio exul-
tabamus . Quin etiam usi , quâ licuit ,
opportunitate dicendi , & scribendi ,
testatum voluimus , quid Tibi , quid
nobis deberemus . Ab hac tamen ce-
lebritate hætenus abstinendum puta-
vimus : ne Tibi ingrati essemus , ac
molesti ; dum grati , & officiosi esse
contendimus . Nunc verò , cùm om-
nium consensus , & conspiratio vicit ,
ut par erat , Modestiam Tuam : Ne-
que enim omnium Gentium æquis-
simis votis , & gaudiis obsistere si ve-
lis , potes ; nec si possis , debes : Nunc
enimvero ferendum non esset , ac ne-
mo nobis ignosceret ; si nostras voces
in publico isto quasi concentu deside-
rari pateremur . Neque esset Clemen-
tiæ Tuæ ; si quod aliis negare non po-
tes , quod omnes , etiam Te invito fa-
ciunt

ciunt, nobis, ad quos præcipuè attinet, prohiberes. Persolvimus itaque necessarium officii vectigal, quod si minùs Modestix Tuæ, CLEMENS, Tuæ saltem Æquitati esse gratum debet. Gratissimum certè continget tot sapientissimis, atque omni ex parte ornatissimis Viris, quòrum Ego præfentiâ cohonestor, autoritate commoveor, expectatione ad dicendum impellor. Quâ enim sunt erga Te veneratione, studio, & amore, gaudent palàm audire, quod ipsi privatim sæpe gaudentes loquuntur. Adsum igitur, vestros omnium sensus ut explicem non falsus interpres, AUDITORES ornatissimi: Dicendi argumentum à vobis, ipsa propè verba mutuabor. Mirati estis, quod Pontificatum detrectaverit? Hoc primum. Gavisi, quod acceperit? Hoc alterum. Gaude-
tis, quod tantâ cum Dignitate, Sapientia, Virtute administret? Hoc tertium erit, atque præcipuum meæ Orationis

ca-

caput. En igitur quibus veluti adumbratam coloribus vobis hodie propono CLEMENTIS imaginem. MAGNUS FUIT IN PONTIFICATU DETRECTANDO: MAIOR IN ACCIPIENDO: MAXIMUS EST IN ADMINISTRANDO.

Nostis pro vestra sapientia, Auditores, quàm suaves habeat Honor illecebras, ad conciliandos sibi hominum animos, & in sui desiderium, amoremque rapiendos. Nullum enim speciosius, nullum præstabilius inter mortalia bonum est: Sed nec mortale bonum existimaveris, quod homines ornat post funera, consecrat immortalitati. Natura ipsa tacitis quibusdam igniculis, quos nobis inserit, huic ad gloriam ardori quodammodo lenocinatur. Magnum quiddam Homo est: Dignitatis suæ sibi conscius altum quiddam spirat: & honorem, tanquam debitum excellenti Naturæ tributum spectat. Nec illos veteres miror, qui Honori Tempia posuerunt, aras

I. Pars.
CLEMENS
IN DETRE-
CTANDO
PONTIFI-
CATU
MAGNUS.

Honoris
illecebræ.

aras tanquam primario Numini erexerunt. Quamquam quid aris, quid templis opus, quando huic Numini in illorum animis Heroum ambitio jam pridem aras extruxerat? Ibi humano sanguine, Provinciarum vastitate, Regnorum excidijs Idolum illud colebatur. Hinc factum, ut Philosophia illa vetus, atque adeo vera, & Christiana Philosophia nihil majus ad hominum commendationem excogitare potuerit; quàm si quis tam forti, tam invicto esset pectore; ut Honorem contemnere auderet. Hoc edè splendidius laudavit admiratrix Heroum suorum antiquitas; quò paucioribus meminit contigisse. Hoc in CLEMENTE quàm multi, quàm verè prædicarunt? Quàm nemo hætenus tamen laudavit satis, ac miratus est?

Quantum enim, quæso, illud est, quod repudiavit? Illam nimirum Dignitatem; quæ vicariam sustinet Supremi Numinis Majestatem, Quæ vota
ta

ta quàmlibet ambitiosa Honor iste non implet , ac superat ? Hominem , an Deum putas , quem in Aris ipsis coronandum locari , quem in Religionis quasi Domicilio , in Orbis Catholici Arce constitutum vides ? Indè sacras leges Populis , & sancta jura distribuit : Si Thronum ascendat ; strata humi Regum Majestas pedes deosculatur , leges audit , fulmina perhorrescit : Si jubeat ; audiunt Nationes universæ , Cælum ipsum obsecundat , Tartara contremiscunt . Paucis accipite supremi hujus Honoris imaginem . Sublimis Tartara pedibus calcat ; Alterâ manu Orbem Terrarum complectitur ; Alterâ Cælum attingit , ac pro libito claudit , referatque . Quàm magni est animi , Deus immortalis , Honorem istum obtinere cum possis , non quærere ; cum merearis non cupere ; cum sponte ab omnibus deferatur , strenuè , ac fortiter detrectare ?

Honor
Summi
Pontificatus.

CLEMENTIS
in Honore
detrectando
Fortitudo, &
Constantia.

Sed erunt aliqui fortasse, qui Honorem aditu primo respuant, quasi ejus inopinata luce perstricti. Erunt, qui ne ambitiosi videantur, fugiant oblatum decus: sed non procul, non diu, non constanter: eatenus dumtaxat, ut famæ consulant suæ; ut præter ipsum Honorem, Modestiae quoque laudem assequantur, qui honoris cumulus est, callidè ambitiosi, modestè superbi, superbè humiles. CLEMENS diu, constanterque talem se præbuit, qualis initio visus erat. Quàm erat optandum, ut ad Religionis nostræ splendorem, ac pompam in quodam proponi potuisset universi Orbis Theatro speciosum illud, ac triumphale certamen, quod in arcanis Comitiorum penetralibus peractum est: ubi tres integros dies, non ut magnum aliquod pararetur Imperium, sed ut augustissimum in Terris Imperium detrectaretur, hinc à PURPURATORUM PATRUM SENATU; indè ab UNIUS Con-
stan-

stantia acerrimè pugnatum est, & de regnandi cupiditate utrimque gloriosissimè triumphatum? Merebantur qui deferebant, vel hoc ipso, quòd Tanto pares Imperio, in alterum transferre certarent, reluctantem cogere niterentur: perinde ac si beneficium amplissimum ipsi potiùs accipere viderentur, quàm dare. Tu verò, qui à tot maximis Viris, ac mereri se, quod dabant, consciis dignissimus, atque Optimus deligebaris, CLEMENS, merebare procul dubio jampridem oblatum decus. Iterum, ac magis promeruisti, cum illud constanter adeo, ac magnificè detrectares. Sed iterum, & tunc maximè promeruisti, cum repudiatam fortiter Dignitatem fortissimè suscepisti: ut verè tunc beneficium amplissimum non Tibi datum ab omnibus, sed à Te datum fuisse omnibus, constet.

Videas enim interdum homines, qui ab Honore capièdo refugiant,

sed conscientia imbecillitatis, quia pares oneri splendido non sunt, aut inertia, quia onus horrent. CLEMENS verò, & onus vidit, & humeris non impar vidit, & impositum ut perferret à se ipso fortiter impetravit. Adeo ut qui Magnum se Pontificatu detrectando exhibuerat, Majorem se probaverit accipiendo.

II. Pars.
MAIOR IN
ACCIPIENDO

RECTE hoc, & sapienter, nec sine certo Divinæ Providentiæ consilio videtur comparatum esse; ut honores oneribus, onera verò honoribus temperarentur: ut honorum cupiditatem onerum molestia compesceret; onerum gravitatem honorum jucunditas recrearet. Utrisque Dignitates constant, honoribus juxta, & oneribus. Hoc tamen interest, quod honores ostentantur, onera dissimulantur. Blandum quiddam, & insidiosum Honor est: non statim ostentat onera, quæ terreant, sed Dignitatem, quæ placeat. Utramque Honoris, blandi, & seve-

severi ; læti, & molesti ; placidi foris ,
 intus tumultuosi faciem CLEMENS
 vidit . Detrectavit lucem , blanditias ,
 splendorem : Onera , molestias , tumul-
 tum , & curas accepit .

Quàm est onerosum , Deus Im-
 mortalis ! Impositam velut humeris fer-
 re totius Orbis molem : Europam ,
 Asiam , Americæ , atque Affricæ re-
 motissimas gentes paterno sinu com-
 plecti : admittere in animum omnium
 curam Populorum : omnium pericu-
 la , infortunia , calamitates suscipere :
 oblitum fui Orbi Christiano vivere :
 de tot Urbibus , & Nationibus , & Pro-
 vinciis in vera Fide , in pace , & con-
 cordiâ continendis diu noctuque co-
 gitare : accipere innumerabiles undi-
 que Nuncios , totidemque dimittere :
 sollicitos dies , ac vigiles noctes pro om-
 nium salute , ac felicitate transigere :
 adversus tot hæreses , superstitiones , ac
 vitia contendere : spectaculo esse mor-
 talibus universis , quibus rectam præ-
 bere

Onera
 Summi
 Pontificatus.

bere vivendi, sentiendique normam, ac regulam Tuis ipse legibus, Tuis moribus debeas? Tot septa laboribus Dignitas an non meritò debebat speciosissimis undique honoribus circumvestiri: ut honos onera vel dissimularet, vel solaretur? Si enim totam repentè se proderet curarum hæc moles; Quem tantæ magnitudinis virum existimamus fore, qui suos supponere humeros vellet? Sapienter itaque Christiana Respublica dum dignitate gravissimâ Pontifices onerat, honores veluti quoddam Pietatis tributum, atque vectigal, non quidem necessarium sanctissimis Viris, æquissimum tamen, persolvendos statuit, ad laborum solatium, onerum levamen, & lenimentum curarum.

Verùm concipite animo, AUDITORES, HEROEM aliquem, supra mortalium conditionem excelsitate ingentis animi sic evectum; ut nihil extimâ captus rerum specie, ac fulgore Pontificiæ

ficiæ Dignitatis onera , curas , laboresque omnes penitus introspiciat , & immensâ quadam mentis amplitudine complectatur : Eâ insuper sit firmitate , & constantiâ munitus ; ut quantum ad promerendos honores meriti afferat ; tantum ad eos contemnendos roboris habeat ; nihil ab eorum specie , ac illecebris permoveri se , aut incitari patiatur . An eum aliquando tantam onerum molem subiturum putamus ? Si faceret ; Quem Illum esse , quâ magnitudine animi præditum putaremus ?

At Quis HEROS Ille, quem cogitastis ? CLEMENTEM profectò, AUDITORES, à CLEMENTE probè cognita, & accepta. intellexistis à me sub HEROIS istius imagine rudi adumbratum . Omnes Ille tantæ Dignitatis labores , onera , & curas capacissimæ solertiâ mentisprehenderat . Quin usu ipso , atque experienciâ rerum Magistrâ tanti Honoris jugum , tanti servitutum Imperii , tantæ Felicitatis ærumnas satis super-

perque didicerat. Quâ enim erat estimatione, Authoritate, Sapientiâ, atque in consiliis capiendis dexteritate, nullus incidit nodus, ad quem solvendum, atque enodandum quæsitus iste non fuerit Alexander. Sæpe in rebus difficilimis, consilium, sententiam, præsidium rogatus, in ea penetralia introire consueverat, ubi latentes explicat, ingentesque ingens felicitas labores, angustias, curas. Et cum tribus Pontificibus Maximis in sustinendo Ecclesiæ Orbe suppetias ferret; gravitatem oneris sensit.

Adde novum istis pondus: Perturbationes præsentium temporum, calamitates, bellorum incendia, quæ Europæ universæ imminere jam tum sentiebamus omnes, perspicacissimo Ille mentis obtutu intuebatur. Navim regendam conscendit, non cum Cœli serenitas, ventorum favor tranquillitatem, & securitatem promitterent; sed cum ingentes ubique attolli fluctus,

se-

Præsentium
temporum
difficultates.

severissimas circumundique impendere tempestates videret. Quæ nunc non sine dolore cernimus, jam Ille cogitatione præverterat: Imperia se invicem collidentia; in mutuam ruentes perniciem armatos Reges, ac Principes; Populorum clades, Urbium solitudines, vastitates agrorum, Regnorum tumultus; Religionis neglectum, metum, pericula... Sed nolo, AUDITORES, Europæ faciem tristissimam vestros ob oculos ponere: ne pietati, ac dolori vestro nimium indulgeam. Quantæ, rogo, Magnitudinis fuit, sapientem animum; nullis honorum illecebris delinitum, tot, ac tanta hujus Imperii onera planè perspecta suscipere?

Sed nondum satis de susceptis oneribus dixi. Postremum addo modestæ menti longè gravissimum. Quid illud? HONOREM ipsum, quem tanto CLEMENS abhorrentis animi nisu propellere à se, ac deprecari contenderat. Hunc subijisse nōnne majus, quàm

Onus omniū
Maximum.
Honor ipse.

quàm repudiassè fuit ? Ut enim repudiare, CLEMENS ; repellendæ Tibi erant honorum illecebræ : ut exciperes ; ipsa honoris detrectatio, honore ipso splendidior, veluti retractanda ; atque in Honore tam fortiter, tam sapienter rejiciendo velut obfirmatus animus expugnandus. Moderanda ibi honoris cupiditas : hîc sapientis animi demissio, ac virtutes quæ lucem fugiunt, superandæ. Sapientia hortabatur, ut sperneres ; Moderatio, ut recusares : hoc ipsum ne acciperes, Animi tui Magnitudo, Constantia, & Modestia ipsa suadebant. Modestiam accipiendo superasti, Constantiam vicisti, Magnitudinem cumulasti. Animum renuendo viceras : eundem iterum, jam fui victorem, jam se ipso majorem admittendo, atque impositi oneris triplicem quasi molem, tribus Gentilitii stemmatis Montibus adumbratam sustinendo, vicisti.

Dicam tamen, AUDITORES, quod
sen-

sentio . Parùm esset Honorem probè
cognitum detrectasse : parùm etiam
perspecta onera suscepisse : nisi eadem
pari cum laude perferrentur . Accedat
hic laudi Tuæ cumulus , CLEMENS
PONTIFEX MAXIME . MAGNUM TE PRO-
BASTI HONORE DETRECTANDO : MAIOREM
ACCIPIENDO : AT MAXIMUM GERENDO ,
ET ADMINISTRANDO TE PROBAS . MAXI-
MUM, inquam, quia Dignitati maxi-
mæ PAREM .

RELIQUA munia , Principatus , Im-
peria suos habent fines , certosque ma-
gnitudinis terminos , quos mentis ac
virtutis præstantiâ transilire quodam-
modo , & prætergredi possis , & susce-
pto munere , atque honore major vi-
deri . Sed ubi ad eam Dignitatem de-
veneris , quæ , Vicariam Dei Potestatem
apud homines gerens , sublime Cœlo
inserit caput , nullisque Imperium vi-
detur limitibus definire : Huic profe-
ctò qui se administrando Parem pro-
baverit ; supremum ille attigisse Ma-

III. Pars.
CLEMENS
IN ADMINI-
STRANDO
PONTIFI-
CATU
MAXIMUS .

MAXIMUS,
quia PAR Di-
gnitati maxi-
mæ.

PAR autem,
quia omnia
implet Opti-
mi Principis
ac Summi
Pōtificis mu-
nia.

gnitudinis apicem dicendus est. Qui enim major excogitari animus possit, quàm qui tantum æquaverit Dignitatis fastigium, quò majus excogitari non possit? Sed quando Potestatem utramque PRINCIPIS, & PONTIFICIS MAXIMI Dignitas ista complectitur; Illum ego administrando Parem existimandum censeo, qui omnia impleat Optimi Principis, ac Summi Pontificis munia. Quæ quidem quemadmodum CLEMENS cumulatissimè impleat; non vobis, AUDITORES, quibus compertissimum est, sed Posteritati universæ comprobatum volo. PRINCIPIS est, subditorum sibi Populorum Felicitati consulere. SUMMI PONTIFICIS, immortalis mortalium omnium Felicitati prospicere. Utrumque ita CLEMENS præstat; ut vota planè nostra, spesque impleverit.

Et primò quidem Publica illa Felicitas, quæ Principis munus est, tribus planè conficitur: PACIS TRANQUIL-

LITA-

LITATE : ANNONÆ , & ALIARUM ID GENUS
RERUM , COPIA : BONARUM ARTIUM CUL-
TU . Primum enim , ut sine metu viva-
mus ; Alterum , ut commodè ; Postre-
mum , ut honestè , ac laudabiliter ; Tria
hæc simul colligata , complexaque , ut
felicissimè vivamus , efficiunt . Quam
hujus triplicis boni , & felicitatis par-
tem nobis optandam reliquit Tanti
Principis Virtus , Providentia , & Fe-
licitas ? Nimirum inter circumstrepen-
tes bellorum tumultus , otio jucundis-
simo fruimur : Inter laborantes inopiâ
Populos , omnium rerum copiâ abun-
damus : & quæ plerisque in locis ja-
cent Optimæ Artes , apud nos impe-
rant , vigent , triumphant .

SATISNE illud mirari , vel potius
gratulari nobis possumus , quòd Euro-
pâ universâ bellorum incendiis estuan-
te , sola Nostri Principis Ditio Pacis
obtinet securitatem ? Ejus confinia si
prætereas ; latè resperfos cruore cam-
pos intueris : strata passim cadavera
ex-

I. Pacis
conservandæ
studium .

In gravi
Italiæ per-
turbatione,

exhorrescis; plurimis ubique imagini-
bus mortis, ac terroris occurris. Si
pedem territus referas; suavissimo fruc-
ris Pacis aspectu. Circumundique ob-
strepit armorum fragor, tubarum clan-
gor: præliantium clamores, morien-
tium gemitus exaudiuntur. Hic si-
lent omnia: & cum prælia, & clades
nunciantur, quantum de aliena ca-
lamitate dolere; tantum de felicitate
nostra gratulari compellimur. Quis
tantam sibi tranquillitatem polliceri
ausus esset; cum atram illam, colle-
ctis undique nubibus, & prægnantem
fulminibus tempestatem, Italiæ incu-
bantem videret; hic, illic sævissimè
detonantem audiret? Spem quidem
ingentem serenitatis fecerat exortum
CLEMENTIS Sidus. Multum præ-
fidii in Authoritate, quam Illi supre-
ma Dignitas fecerat, par Dignitati
Virtus cumulaverat; multum in ejus
Prudentia, quâ rerum eventus longè
prospicit, & mirâ dexteritate antever-
tit;

tit; multum denique in eâ, quâ est apud omnes existimatione, apud Reges, ac Principes veneratione, & gratiâ; multum, inquam, in his omnibus ad tranquillitatem præsidii statuebamus. Sed cum effrenatam belli suapte naturâ sciremus esse licentiam: sperabamus; non sine aliquo metu, ne in proximo sæviens bellicus furor, & circumvolitans turbo, nos etiam abreptos in partem calamitatis involveret.

Ademisti nobis hunc metum, PRINCEPS OPTIME. Spes nostras, ac vota implevisti. Serenitatem Pacis, tranquillitatem, securitatem tenemus. Iram belli coercet Authoritas Tua; frænos imponit licentiæ; furori terminos statuit. Totâ penè bacchatur Italiâ procellosum Bellum: diras ubique tempestates, horrida parit naufragia. Sed ubi ad Ditionis Tuæ fines devenerit; Tuum quodammodo sentit Numen; tumentes fluctus confringit; litora deosculatur; atque in se revolutum,

Ditionis
Pontificiæ
Trāquillitas.

tum, complicatumque decedit. Hanc belli metam, ac legem discordes licet invicem REGES, ac PRINCIPES, unanimi tamen consensu statuerunt. Eâ nimirum Virtutis, ac Magnitudinis Tuę admiratione, reverentiâ eorum animos occupasti; ut offensionem Tuam quamcumque pejorem qualibet clade arbitrentur: eâ devinxisti benevolentia; ut amorem Tuum omni victoria potiore putent. Ex hac insigni inter se diffidentium Regum, ac Principum in Te uno sincerè amando concordia, sperare in primis Pacis, quâ fruimur, perpetuitatem jubemur: Tum etiam confidimus, orituram inde Italię, atque Europeę universę optatissimam Pacem, cui procurandę tot curas impendis, tot preces ad superos, tot lachrymas fundis. Sed dum illa speratur, quantę felicitatis est, quod Nos eâ præsente letamur? Quanta hæc PRINCIPIS Gloria, quî nobis illam suis ipsius curis, laboribus, sumptibus comparavit?

Quis

Quis enim tranquillitatem in hac perturbatione temporum difficillimam nullo nobis statutam impendio sperasset? Præsertim cum videremus, obtutandos Imperii fines communiri arces, novos conduci milites, tot Legatos, ac Nuncios ad Principes mitti, tot denique impensis à PRINCIPE Pacis securitatem parari? Jam sublevare de nostro Ærarii difficultatem cogitabamus omnes; nec inviti: Commune commodum scilicet privato singulorum incommodo bene redemptum arbitrati. O nos supra expectationem felices! Nihil oneris impositum Populo. Nemo jussus est publicam felicitatem detrimento suo sancire. Totam hanc, quam tenemus, Pacis securitatem nobis OPTIMUS PRINCEPS suis laboribus partam, suis nutritam impendiis liberalissimè fruendam donavit. Pacem habemus magnis sumptibus partam: & ne obolo quidem pauperiores sumus. Unus pauperior factus est Prin-

Ejusdem securitas impendio solius Principis parta.

ceps . Sed ne ipse quidem . Gratulari enim sibi jure potest , suum unius esse , quod omnium est .

2. Annonæ
copia Provi-
dentia Prin-
cipis fructus .

JAM QUANTA felicitatis nostræ pars est , quod in hac temporum difficultate commodissimam nobis annonæ affluentiam , & rerum omnium copiam facit ? Solet Annona , non præsentis modò , sed etiam futuri temporis timore ingravescere ; quin & alienæ , ac præsertim proximæ sterilitate Regionis carior fieri , ac durior . Sed Tua , CLEMENS , Providentia , atque in omnia intentus nostræ felicitatis amor , & cura maturè præcavit , ne præsentì obesset futuri temporis metus ; quin ut præsens copia futuri temporis metum depelleret . Nec alienis nos conflictari calamitatibus passus es : sed eam insuper omnium rerum abundantiam , & copiam suppeditasti ; ut exterorum etiam penuriæ Populorum solatio esse possit . Sed non modò Tuorum necessitati consulis ; verùm etiam splendori

dori urbium , atque ornamento .

Testes Trajani Aquæductus Centumcellis à Te , ingenti opere , ac sumptu , priori Magnificentiæ , & comodo restituti . Quibus exultasse gaudiis Centumcellanos existimamus, cum tot repentè salientes peregrinas aquas viderent, quæ læto murmure obstrepentes, eo quo poterant modo, pollicebantur illis certissimè commodius commercium, frequentiores advenas, fœcundiores hortos, uberiores opes, & confirmatam clarissimæ Urbis, ac Portûs cum dignitate felicitatem? Quàm festis acclamationibus tanti Authores muneris salutavere, INNOCENTIUM XII, quòd strenuè inceperit; CLEMENTEM, quòd constanter profequutus absolverit. Uterque enim ab illis, uterque à me in hujus consortium laudis appellandus est Princeps. Neque enim verendum est, ne quod alteri adscribimus, invidere alteri videamur. Non eum habemus Princi-

Trajani
Aquæductus
priori Ma-
gnificentiæ,
& comodo
restitutus.

pem, qui suas augeri alienis laudibus ferat; sed qui suæ pariter laudis prædicationem oderit, & alienæ silentium damnet, hoc laudabilior, quòd suæ laudis negligens laudari alterum gaudet. Commendandus itaque INNO-CENTIUS, quòd dignam Principe optimo provinciam suscepit: & licet ille non satis ad rem perficiendam vixerit; satis tamen ad beneficii laudem vixit: quòd perfecturus, si licuisset, inceperit.

Sed inde commendabilior es, CLEMENS, quòd in egregiis operibus, atque immortalibus non incipientis gloriam aucuparis: sed si quid ab aliis Principibus ad utilitatem publicam commodè, atque Magnificè inceptum est; in id constanter insistis: & alienam laudem negligendo non invides; sed amando, ac promovendo Tuam, vel nolens, facis. At quàm Tibi peculiaris, in tanto persequendo, & absolvendo opere, laus celeritatis, atque Con-

Constantiæ? Jam enim laboris, ac sumptûs magnitudo in hac Ærarii, ac temporum difficultate, Spes nostras, ac vota in commodius tempus distulerant. Quid à Te jam optare, Quid sperare, CLEMENS, non liceat; si quæ nobis utilia sunt, licet difficillima, & maxima celerius præstas, quàm nos optare audeamus? Quam de Magnitudine Tua opinionem studiosi advenæ induent; cum intelligent; Anno Tui Pontificatus secundo: eo videlicet anno, quo tot labores, & curas complexus, jactatam bellis Europam componere; Imperii Tui tranquillitatem, magnis sumptibus, nullisque imperatis tributis, tutari studebas impensè, hoc, inquam, anno munera ista, usque ad antiquitatis invidiam magnificentissima, à Te liberaliter data? Sed hæc ludentis quasi Magnificentix, ac Populorum commodis consulentis opera sunt. Præstantiora, atque illustriora videamus.

3. Auctus
bonarū Artiū
splendor.

BONAS ARTES videlicet, animorum decora, virtutum nutrices, Reipublicæ ornamenta, ac præsidia, Sapientiâ, Auctoritate, Munificentia intantum promovet, auget, amplificat; ut CLEMENTIS Principatus Optimarum Artium Regnum appellari meritò possit. Quando enim illis par honos habitus? Quando major in illarum Lyceis frequentia, sedulitas, ardor? Ut omnes siquæ indecoro torpebant otio Academicæ excitantur, & alacritate novâ vigent! Ut omnium extimulatur ingeniorum segnities, solertia exacuitur, studia inflammantur! Ut denique Artes præclaræ omnes spiritum, ac vitam splendoremque acceperere! sub eo videlicet PRINCIPE, qui omnes ita in se uno complectitur; ut ferè excellat in singulis. Testantur egregia ab eo edita Græcæ, Latinæ, atque Etruscæ facundia monumenta. Testatur hæc Musarum Domus, CLEMENTE, Alumno quondam suo superba: ubi tot Ille,
ac

ac tanta præstantis ingenii documenta, & eruditionis dedit.

Lyceum istud intraturos ducemus per loca singula, quæ ingens Alumnus, atque Hospes implevit: omnium memores indicesque monstrabimus: Hic olim CLEMENS Græcæ, ac latinæ facundia Tyrocinia posuit: Hic Eloquentiæ rudimenta capeffivit: Hic Naturæ penetralia subtilissimè scrutabatur: Illic sacras literas, altissimaque Divinitatis Myfteria incredibili Naturam omnem prætervolantis ingenii celeritate assequebatur. Hic disertissimè perorantem, hinc Philosophica, hinc Theologica arcana explicantem sapientissimè, acerrimèque propugnantem accepimus. His artibus Ille utilissimè Pueritiam instituit; Adolescentiam constantissimè exercuit; Juventutem pulcherrimè excoluit; Provectiorem ætatem copiosissimè locupletavit. O dignum hoc apice supremi Honoris Principem, qui nunquam sibi, nunquam suis commo-

modis, nunquam cupiditatibus vixerit; sed ætatem omnem in studiis, vigiliis, curis traduxerit! Quid ad conciliandum Bonis Artibus amorem, & cultum excogitari præsentius, atque optabilius possit; quàm Princeps, illis ab ineunte deditus ætate, & earum beneficio summa omnia consequutus? Quis dubitet, maximi ab Illo faciendos, ei probandos præ ceteris, qui easdem præclaras Artes, ejus exemplo coluerint?

Sed quos insuper Authoritatis aculeos addit, cum Testis Ipse, Ipse æstimator, Ipse Laudator accedit? Quantum habent calcar? Quos animos, ac vires faciunt voces istæ? Sciet CLEMENS, æstimabit, probabitque. Sed non Tibi fatis, CLEMENS, qui non laudare tantùm bonarum Artium cultores, sed ornare muneribus soles. Huc enim præcipuè Munificentiam Tuam impendis; ut præstantissimas Artes ornas, augeas, ac dites. Has Magistratibus

tibus administrandis, fungendis Legationibus; gubernandis Provinciis destinatis: & exturbatâ velut è solio Fortunâ, quæ regere, ac moderari hominum fortes vulgò solet, Felicitatis quasi arbitras esse Bonas Artes jubes. Quàm præclarè, quàm splendidè, quàm fœneratum, quod ab illis acceperas beneficium rependis? Illæ Te dignum Principatu fecerant; Tu illis Principatum donas.

Est itaque cur gratulari temporibus nostris meritò debeamus: quæ nobis eum paravere PRINCIPEM, qui Felicitatem publicam in Pacis tranquillitate, tutissimam; in rerum omnium copia, lætissimam; in bonarum Artium cultu, honestissimam; in omnium complexione, cumulativissimam procreavit.

VERUM civilis ista Felicitas umbra quædam & imago est immortalis Felicitatis, ad quam comparare nos, ac veluti manuducere Supremus Pastor, ac Pontifex debet. In hanc ergo CLE-

Munia Sum-
mi Pontificis
CLEMENS
implet.

MENS toto pondere consiliorum, to-
toque nisu mentis incumbit. Huc præ-
cipuè **SUMMI DOCTORIS** Sapientiam, **PA-**
STORIS OPTIMI Vigilantiam **SANCTISSIMI**
PONTIFICIS Authoritatem confert: ut
ad Divinarum Virtutum studium, quæ
sunt beatissimæ semina felicitatis, mor-
tales omnes inflammet.

1. Supremi
Doct̃oris.

Huc illæ Cohortationes pertinent,
quibus reflorescere pristinam erudito-
rum Pontificum Facundiam gratula-
mur. Quantam Ille spirant, quàm so-
lidam, nativamque Pietatem? Quæ fer-
monis gravitas? Quæ vis? Quæ maje-
stas? Quàm aptè congruentibus sacra-
rum Scripturarum oraculis confertum,
ac dives Eloquium? Quàm instructa
ad docendos, quàm efficax ad permo-
vendos animos eloquentia? Quàm di-
gna hæc Summi Ecclesiæ Doct̃oris cura!

2. Summi
Pastoris.

JAM ut Pastoris Optimi, atque
amantissimi omnium Parentis Vigilan-
tiam exhibet, partesque omnes cumu-
latissimè implet! Producerem hîc tot
fan-

sanctissimas Leges, ab eo sancitas, vel confirmatas, quibus Sacris Templis reverentiam, Festis diebus cultum, rebus Divinis frequentiam restituit: Intemperantiæ modum, Licentiæ frenos imposuit: Recte puerorum institutioni, Judiciorum æquitati, omnium denique ordinum integritati consuluit. Celebrarem expurgatum Prædonibus Latium. Proferrem tot circumquaque missas, plenas consilio, Pietate, & Sapientia Literas; quibus hîc concordiam inter Principes aluit; illic Religionis integritati consuluit; alibi resurgentis Hæreseos, & perturbatione temporis ad renovandos errores abutentis audaciam retudit. Tot Legatos recenserem ac Nuncios, qui per Orbem Universum, ad remotissimas usque Sinarum plagas Pastoris optimi Vigilantiam circumferunt.

CLEMENTIS
Vigilantia.

Sed quid longinqua Vigilantiæ Pastoralis exempla quærimus cum domestica, cum recentia suppetant? Revo-

cate in memoriam, AUDITORES, tempus illud...Horret animus meminisse. Sed quando secura est præteriti periculi recordatio: Quandoquidem, quod in nostram perniciem imminere videbatur, malum in tantam publicam utilitatem Dei Immortalis beneficio, & CLEMENTIS Vigilantiâ conversum est; meminisse nos decet; ne felicitatis nostræ, atque accepti beneficii videamur immemores. Revocate itaque in animum, AUDITORES, si tamen oblitterari unquam potuit funestissima illius imago temporis, cum Terra intestino tumultu concussa, domos nostras, quasi pondus invisum excuteret: cum inconstans, ac fluctuans titubare experiremur sub pedibus solum; ruentibus similes nutare parietes, crepitantia tecta diffringi; suspensas ubique ac præcipites ruinas instare; præsentem undique intentari mortem intueremur. Fugiebamus huc illuc incerti, metu exanimes, & pallida viventium

Præsertim in
Terræmoti-
bus nuperis.

tium simulacra. Ubique præfens periculum, præfens ruina, præfens mors occurrebat. Quid enim usquam fatis tutum; ubi solum illud, quo cætera stant, ac nituntur labat? Tum verò fugam perdidit timor, fuga perfugium.

Verùm, quod communis Parens Tellus perfugium negabat, in CLEMENTE Parente Optimo invenimus. Hujus profectò Vigilantiæ debemus, quod tanto defuncti metu, ac periculo sumus. Quid enim omisit laboris, & curæ; ut afflictam Urbem, & consternatam erigeret; ut periculi causas, & periculum ipsum averteret? Post primam Urbis trepidationem, Orationem habuit ad Sacri Collegii Purpuratos Patres, unius noctis vigiliâ elaboratam, sed eâ cura, doctrinâ, & pietate conscriptam; ut nemo illam audiret, aut legeret, quin Pastoris Summi Vigilantiam admirabilem prædicaret. Neque hoc fatis. Statim reservavit Cælestium donorum Ærarium:

ut

ut immortalitatis arrhâ donatis non modò periculi metus minueretur ; sed mors ipsa jam esset in votis . Indixit publicas preces , supplicationes , jejunia : In singulis ferè Templis tot Pietatis exercitationes instituit ; ubi certatim omnes de placandi Numinis indignatione , deque confirmandis adversùs pericula , mortemque ipsam animis cogitaremus . Immensæ Orationis esset , non dicam exornare dicendo , sed vel narrando persequi tot excogitatas Artes pulcherrimas , sanctissimasque ; tot sapientissima , opportunissimaque consilia , in ea rerum perturbatione tam celeriter , tam constanter , feliciterque suscepta .

Improvisus ingentis periculi metus adeo occupare , ac perturbare animos solet ; ut rebus gerendis , capiendisque consiliis minùs habiles , atque imparatos efficiat . Testes ipsi sumus , qui tam præsentis periculi metu perculsi , de nobis unicè fervandis solliciti , non alie-

na tantum, sed nostra etiam obliviscer-
batur. Tu interim, SANCTISSIME PON-
TIFEX, Tui unius oblitus, de nobis
omnibus cogitabas. De omnibus ve-
rò? Quin & de singulis. Quod enim
hominum genus? Quæ natio? Quæ
tam abjecta conditio Tuæ Vigilantiæ
curas effugit? Singulos hominum or-
dines, gradus, officia diligentissimè re-
censebas: Pro singulorum salute, uti-
litate, solatio, quàmplurima oppor-
tunissimæque mandata expediebas: Per-
inde ac si, secreto quodam cum Di-
vina Mente commercio, quæ accide-
runt mala, mente jam pridem & cogita-
tione prospexisses, atque olim per otium
tot consiliorum molem digessisses.

Quæ digna fatis hujus Vigilantiæ
prædicatio? Quæ par illi esse possit gra-
ti animi significatio? Ea videlicet lu-
ctuosissimi illius temporis calamitates
in gratulationis materiem convertit:
& nostra ipsa pericula invidenda po-
steris fecit. Adeo enim repentino ti-
more

more excitatam Romæ Pietatem confirmavit, cumulavitque; ut nulla in posterum felicior, ac dulcior futura sit; quàm tanti periculi recordatio, quæ in omnium salutem Pastoris optimi curâ felicissimè redundavit. Enimverò quando Pietatem vidimus in hac verè Fidei Arce gloriosius triumphantem? Quando tam frequens, tam assiduus ad Tempia concursus? Quàm accuratum, quàm constans rerum divinarum studium? Quàm profusa in pauperes liberalitas? Quàm denique singularia virtutum omnium, ac præsertim difficillimarum certatim, ac palàm data ab omnibus documenta mirati, & gratulati sumus? Quid memorem interdicta in posterum Bacchanalia, & scenicos ludos? Quid vana iuxûs ornamenta proscripta? Quid sancta in futurum sacra, supplicationes, jejunia? sanctiorem denique vivendi normam decretam ab omnibus, ac firmiter constitutam?

Non

Non hæc Timor præstat, quem
 haud satis idoneum, atque diuturnum
 novimus officii Magistrum. Habet ille
 satis unde gloriatur, atque superbiat,
 quòd tanti occasio fuerit Boni: Au-
 thoris laudem præcipuam Vigilantiæ
 Tuæ concedit, SANCTISSIME PONTIFEX:
 sed & amor omnium erga Te since-
 ro, qui Tibi placere, Te imitari ac
 sequi studebat. Præibas enim omni-
 bus exemplo, qui omnes hortabaris
 verbo. Vidisti Roma Christianæ Pie-
 tatis monumenta religiosissimè invi-
 sentem: sacros gradus Reparatoris no-
 stri cruore resperfos positis humi ge-
 nibus numerantem: ut quot pietatis
 osculis Dignitatem deprimere; totidem
 gloriæ gradibus videretur attolli. Vi-
 dimus, non humeris hominum, non
 curru invectum, non equo infiden-
 tem, sed ægrè propter debilitata re-
 centi morbo crura pedibus nitentem,
 moliri viam plurimo infectam luto,
 atque imbriferi Cœli inclementiam de-

3. Sanctissimi
 Pontificis.

CLEMENTIS
 Pietas, &
 exempli Au-
 thoritas.

tecto capite dissimulantem incedere.
 Ibat immistus circumfusæ supplican-
 tium Turbæ, solâ corporis Proceri-
 tate, ac Pietate spectabilior: quæ
 quantum se reliquis immiscere stude-
 bat; tantò supra reliquos eminebat.
 Vidimus Apostolorum Principis Tem-
 plum lugubri pompâ adeuntem; ubi
 sacris operari tantâ cum Majestate,
 ac Religione consuevit: Jam inter il-
 los Urbis terrores, atque discrimina
 illachrymabatur alienis periculis: In-
 terea sui securus, Orbe concusso, re-
 bus Divinis constantissimè instabat:
 & novus Moyses in suum potius con-
 verti caput precabatur mala; ut à
 Populo deprecaretur: seque Ipse Sum-
 mus Sacerdos pro Populo victimam
 offerebat. Hæc Tanti Pontificis Pie-
 tas Tibi, Roma, ad pietatem incita-
 mento, ad securitatem præsidio fuit:
 & si tot circumjectis Oppidis, Urbi-
 bus, Provinciis ingenti clade vastatis,
 aut Telluris haustu præcipiti absorptis,
 stas,

stas, Roma, soluta metu, & periculo, Pietate auctior; **CLEMENTIS** Pietati debes.

Sed non eam ego Pietatem tantummodo, quam eo calamitosissimo tempore, sed quam semper præ se tulit, loquor. Quid enim unquam nobis Ille exequendum proposuit; quod non Ipse prior sui exempli Authoritate firmaverit? Quam legem tulit; quin eam Ipse sibi prior indixerit? Quam Virtutem nobis commendatam voluit; de qua prior Ipse luculentissima documenta non dederit? Si Liberalitatem in pauperes, atque eos præsertim, quibus illa Terrarum clades adeo parùm pepercit; ut unâ dumtaxat Vitâ superstite fortunas omnes abstulerit; sed eam **CLEMENS**, licet jam penè exhausto, Ærario Principis imperaverat. Si Temperantiam, & Frugalitatem; Quis Eo frugalior, qui de quotidiane mensæ sumptibus ita detraxit; ut privatorum, ac plebeiorum Civium men-

fas Principis mensa non vincat? Sæpe nos ad omnia Christianæ Pietatis officia cohortatus est. Sed ut se in omnibus præbuit exemplar! An non expiandis criminibus publicè aures præbentem; egenorum pedes Pontificiis manibus abluentem; in Nosocomiis ægris fercula, morientibus immortalitatis pharmacum ministrantem aspeximus?

Fratris Filiã
inter sacras
Virgines Deo
consecrat.

Quis continere lachrymas potuit, cum videret Pontificem Maximum ad aras accedentem; ut OPTIMI FRATRIS FILIAM immortalis Deo in perpetuum consecraret? Illam amore Tuo dignissimam cum propter eximiam virtutem, & singulares dotes haberes charissimam, CLEMENS, Magnæ profectò Fortitudinis fuit; quòd à Te divelli permiseris: Majoris; quòd heroicum Virginis consilium approbaveris: Maximæ; quòd tam novo spectaculo interfueris. Quid, quòd eo vultu interfueris, quo genialibus Hym-

me-

menēi sacris interesse homines solent?
 Quid etiam, quodd incruentam, ac
 purissimam victimam Tuā veluti ma-
 nu immolaveris, Idem Ipse Sacerdos,
 & penē victima?

Hæc sanē dum præstas, Imaginem
 Pontificis Maximi exhibes, quam de-
 mirari quidem universa cogetur Po-
 steritas, utinam imitari contendat!
 Oneras futuros Principes, CLEMENS:
 sed & Posterōs nostros. Isti enim, quodd
 non eadem fortasse præstari videant;
 Illi quodd eadem præstare non sine in-
 genti difficultate possint, graviter fe-
 rent. Sed hoc utrisque solatium esto:
 quodd meliora fortientur tempora, quæ
 nec Tantæ Virtutis, ac Magnitudinis
 Moderatorem postulabunt, ejusque de-
 siderium facilius ferent. Quando enim
 diuturno experimento comperimus,
 hunc esse Divinæ in homines Provi-
 dentiaē morem: ut pro ratione tem-
 porum Orbi Catholico Moderatores
 sufficiat; Nostra hæc tot inter se com-
 pli-

plicatis pressa calamitatibus tempora
Moderatorem planè Maximum postu-
labant.

Quæ cum ita sint ; Eritne, qui
adulari me putet, cùm Eum in ad-
ministrando Pontificatu MAXIMUM ap-
pello, quem constat, ita omnia OPTIMI
PRINCIPIS, ac SUMMI PONTIFICIS munia
cumulatissimè implere ; ut Supremæ
PAREM Dignitati se probet ? Non id à
vobis, AUDITORES, percuntor, quo-
rum ego novi suffragia, sensus intue-
or. Sed eritne alius fortasse quispi-
am, quem à vobis, atque à me dis-
sensurum putemus ? Erit ? Est pro-
cul dubio, atque is unus est, qui re-
clamantibus cæteris omnibus, CLE-
MENTEM Supremæ huic Dignitati
administrandæ imparem putat, ac præ-
dicat. Quis Ille ? CLEMENS Ipse :
CLEMENS unus CLEMENTEM
imparem putat, ac veris lachrymis
profitetur. Laudo, CLEMENS,
quamvis assentiri non possim. Felix
error

error, qui Te commendabiliorem, nos feliciores facit! Quid enim felicius nobis, quid per se præstabilius; quàm Princeps ita pariter Magnus, ac Moderatus; qui se parem probet, impari putet? Quæ vota de felicitate nostrâ suscepit OPTIMUS PRINCEPS, & SANCTISSIMUS PONTIFEX, qui cum nos PACIS TRANQUILLITATE, RERUM OMNIUM COPIA, BONARUM ARTIUM CULTU felices effecerit: cum tot SAPIENTIÆ documentis, tot VIGILANTIÆ conatibus, tanto AUTHORITATIS incitamento, tam studiosè, tam sollicitè, tam efficaciter immortalis Omnium felicitati prospiciat; adhuc tamen non fatis quod suum est se præstare arbitratur?

Quò majores nos decet immortalis Deo gratias referre: quòd talem nobis PRINCIPEM, ac SUMMUM PONTIFICEM dederit: illudque enixis precibus flagitandum assiduè: ut diu servet, ac de nostris etiam Ipsius annos

nos augeat : Ipsius consilia & vota secundet atque impleat : ut Quem Virtus MAGNUM IN DETRECTANDO PONTIFICATU, MAIOREM IN ACCIPIENDO probavit ; IN ADMINISTRANDO MAXIMUM non Virtus tantummodo, sed Imperii diuturnitas, & cumulatissima, quam meretur undecumque felicitas, probent. Dixi.

ROMANUM HOC ATHENÆUM
 unde superbat,
 CLEMENS XI.
 PONTIFEX MAXIME,
 Memoriam juvenis huius
 hic erodice,
 velut in Tyrocinio ad Principatum
APPARATUS
LITERARIUS.

APPARATUS
LITTERARIUS.

HABET
 ROMANUM HOC ATHENÆUM
 unde superbiat,
 CLEMENS XI.
 PONTIFEX MAXIME,
 Memoriam Juventutis Tuæ,
 hîc eruditæ,
 velut in Tyrocinio ad Principatum:
 jam tunc ingenio præmonente,
 ut pari celeritate
 Apicem Sapientiæ Scanderes, & Imperii.
 VIRTUTES itaque,
 & LIBERALES ARTES,
 Hujus Palestræ incolas
 In Alumni tam Ingentis obsequium
 gratulabundas effundit,
 eò libentiùs,
 quò charæ Tibi olim privato,
 Nunc chariores, quia Principi.

HUMANITAS.

Eam imponis,
CLEMENS,
 difficultatem laudandi;
 ut de Te loqui si quis audeat,
 ignoret Magnitudinem Tuam,
 si non audeat,
 Humanitatem.

MODESTIA.

*Laudari prohibes: sed ne laudetur id ipsum,
 Quod laudem prohibes, non prohibere potes.*

HONORIS CONTEMPTUS.

Quem reliqui ambiunt,
 ambit Te Principatus;
 Sed Tu,
 Imperio ter Maximo Major,
 Imperium infra Te despexisti.
 Sanè plus fuit
 voluisse, Principatu carere,
 quàm frui potuisse.

IN IDEM.

*Et voce, & lachrymis, Româ spectante Tiaram
Detrectasse, iterum promeruisse fuit.*

ALIUD.

*Cum procedens per Urbem solenni pompa usita-
tam Summis Pontificibus Basilicæ S. Joannis Latera-
nensis, ac Romani Pontificatus possessionem iniret.*

*CLEMENS, Orbis amor, sanctæ Caput, ac Decus Urbis,
Nunc tandem fas est dicere; Roma Tua est.
Roma Tua est, dicique Tuam se gaudet: amatque
Subdita felici colla videre jugo.*

*Sed quæ latitiæ est pars altera; jure vicissim
Te nunc alma potest Roma vocare suum.*

*Hactenus extimuit; ne publica fallere vota,
Neu charum velles destituisse gregem;
Dum lucem fugiens, & blanda pericula, perstas
Respuere impositi nobile Honoris onus.*

Ab quoties Illam Tua Magna Modestia torsit!

Ab quoties lachrymis visa dolere Tuis!

Nunc isti cessere metus, nunc fœdere pacto.

Tu totus Romæ, Romaque tota tua est.

*Perge Tuam regere exemplis, vitæque Magistrâ,
Felix, si mores induat illa Tuos!*

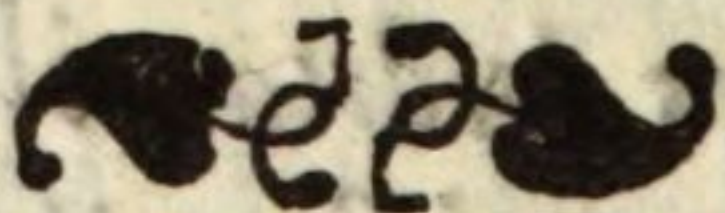
*Perge Tuum, Roma; obsequiis, & amore fovere,
Nec Dominus melior, nec Pater esse potest.*

MUNIFICENTIA

Ob reparatum

TRAJANI AQUÆDUCTUM.

*Secula vicerunt, quod descendentibus Alpe
 Trajanus lymphis ædificarat iter.
 Rudera vix restant, peregrinaque tempore longo
 Illaudatam aliò transtulit unda fugam.
 Ecce iterum in lucem Te, subterranea Nais,
 Quis vocat, oblitam restituitque viam?
 Quis dedit, ut votum nautis procul æquore fias,
 Humidaque Urbane des alimenta siti?
 Nosco manum. CLEMENS, cui sunt præsentia curæ,
 Ne prorsus pereant, quæ periere, jubet.
 Auro acuit ferrum, montanaque viscera rupit,
 Firmior ut trames, quo veherere, foret
 Quæ vaga currebas, Claustri jam fictilis hospes,
 Plus prodesse potes, libera facta minùs.
 I facilis, stabilisque fluas, Populoque juvando
 Ne cesses unquam, à Principe disce Tuo.*

*Arbiter Oceani CLEMENS stitit æquoris undas,
Et medium Populo per mare fecit iter.
At modò CLEMENTIS Virtutum, & Nominis HÆRES
Restituit Populo, quæ levet unda sitim
Alter, & Alter aquis simul imperat: Ille marinas
Continet, Hic dulces largiùs ire jubet.*

FRUGALITAS.

*Sola in tantos sumptus
sufficit
CLEMENTIS in Se Parsimonia
Nihil Oneris Populo imponit.
Magnificus, ut rarò alii,
de suo.
Augeremus saltem
amoris vectigal:
Sed jam dedimus totum.*

IN IDEM.

*Esurie Populi, Domini non Mensa paratur?
Sobrietas Domini, sed Penus est Populi.*

VIGILANTIA.

CLEMENTIS VIGILANTIA

URBIS PRÆSIDIUM.

*Terræ viscera quis tumultuoso
 Latens Spiritus impetu fatigat?
 Claustrisque impatiens suis teneri,
 Tentat præcipiti viam ruinâ?
 Metu parcite, Romuli Nepotes:
 Vestris invigilat paterna muris
 CLEMENTIS Pietas, & alma cura.
 Hic Terræ malè fluctuantis æstum,
 Et quos noxia vis adhuc minatur
 Motus, Imperio potente sistet.
 Cur Tellus neget obsequi iubenti,
 Cujus jussa lubens Polus capeffit?*

IN IDEM.

*Per Te cum Magnæ stent, CLEMENS, mœnia Romæ:
 Alter servatæ conditor Urbis eris.*

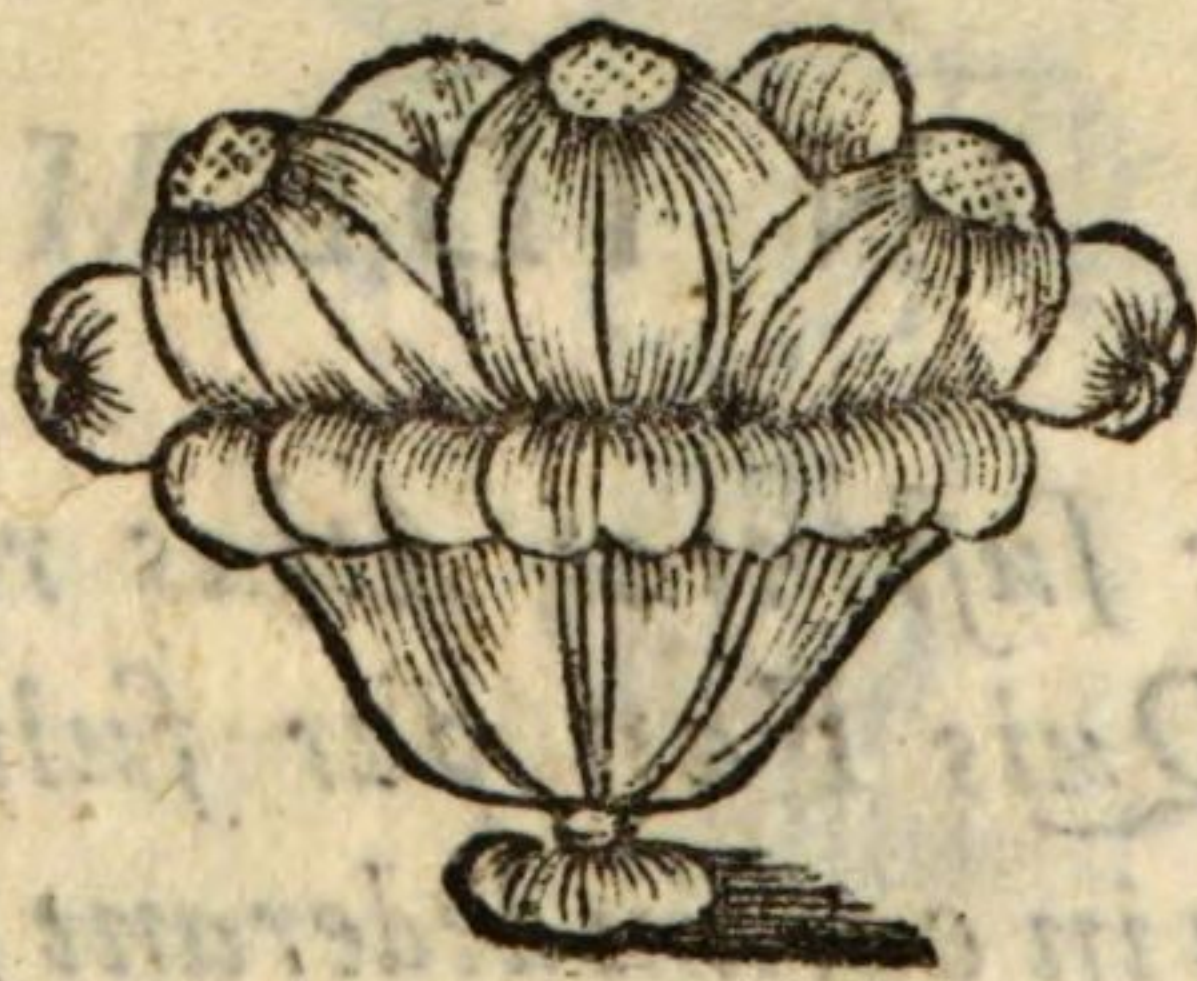

IN IDEM.

*Dum regnas , CLEMENS , tanta inclementia Terræ?
 Tanta sub auspiciis Numinis ira tuis?
 Sed verum ancipiti deceptus imagine fallor
 Hic favor & Terræ , & Numinis , haud furor est.
 Dum trepidat Tellus , trepidant & crimina : motus
 Non magis iste solum , quàm pia corda quatit .
 Felices ipsæ sunt sub CLEMENTE ruinae ,
 Quæ sacro expellunt crimina . prisca metu .
 Hac mercede placent luctus , & funera . Quid non
 Sperandum , si Te Principe damna juvant?*

SECURITAS INTER ARMA.

*Martius Europam fragor excitat . Imperat Orbi
 CLEMENS , & Dominâ submovet Urbe metus .
 Sic velut ex alto , Magni Tutoris ad umbram ,
 Urbs audire potest bella , timere nequit .*

PIETAS.

Ægrotis ministrat in Nosocomiis.

*Affidet ægroto CLEMENS. In Principe Patrem
Noscimus, & fletu proditur esse Pater.
Turba frequens adstat circum: sed lumine sicco
Qui lachrymas possit cernere, nullus adest.
Mors quoque victa foret: nisi pulchrius ille putasset
Vitâ ipsâ coram Principe posse mori.*

*Suis precibus Iram Superûm Romæ
imminentem avertit.*

*Sub pedibus cæco fremeret cum turbida motu,
Conciteretque suas Terra Noverca domos;
Este boni, ajebam, Superi. Si crimina causam
Nostra satis magnam, cur pereamus, habent;
Inclyta CLEMENTIS Virtus, pia vota, precesque
Plus multo causæ, ne pereamus, habent.*

IN IDEM.

*Quis novus Hic sustentat Atlas ruitura Quirini
Mænia? Quis Fati par fuit invidia?
Magnam Urbem in casum dederant sua crimina: Tanti
Sed libramento Principis Illa stetit.*

CON-

CONSTANTIA.

Inter orandum IN SACELLO PONTIFICIO,

TERRA TREPIDANTE.

*Quo Mare, quo Terras, quo temperat æthera CLEMENS
Atque Erebo gravis est, hoc dabat ore preces.
Saucius his Pluto fremitum dedit, oraque Fratris
Induit, ora tamen quando Tonantis habet:
Assimilat tonitrus, & non imitabile fulmen
Et scissam in partes dissociavit humum.
Sacra Domus tremuit, manet imperterritus HEROS,
Inque solum vertit mens animosa manum.
Imperium Manes sensere: ruina pependit:
Romaque, momento nulla futura, stetit.*

RA ET L A I G I O .

Expeditio Sinica

ZELO RELIGIONIS.

*Oceano quæ Regna procul sunt dissita nostro ,
 Sunt animo , CLEMENS , non procul illa Tuo .
 Cum gravis Ausonias Mavors confunderet Urbes ,
 Cunctaque præsentì pallida clade forent ;
 Ad Populos mittis , quos ultimus accipit Orbis
 Firmior , ut jungat Regna remota Fides .
 Sic idem , Hesperia quo flebas , Optime , curas ,
 Te quoque in Eoos sollicitabat amor .
 Nequidquam immensum à Nobis vos abscidit æquor ,
 O Populi : In Patris res sumus una sinu .*

FRATRIS FILIAM

Deo consecrat .

*Grande decus Romæ sacris dum sistitur aris
 Virgo ; Triumphalis victima sponte cadit .
 Dum cadit Illa ; Fit Ipse sacri pars magna Sacerdos ;
 Uno & cæsa ictu victima bina cadit .*

IN IDEM.

*Innuba dum Superum sacratur Olympia Regi,
 Quas Populus lachrymas non tenet, Ipsa tenet.
 Cur immota manet? Cur plus quam Fœmina Virgo?
 Hinc Patrum invictum conspicit, inde Deum.
 Hujus amore mori vellet quoque: cumque reciso
 Crine, recidendum traderet ense caput.*

D. ATHANASII TEMPLUM

Quotannis invisit.

*Visere dignatur CLEMENS non marmore Templum
 Dives, Athanasii nomine grande satis.
 Illius & supplex dum pendet imagine, sensim
 Ingentem Heroem pectoris arce locat.
 Addubitas? Vultum contra sua secula rectum
 Consule; Athanasii corda negata putes?
 Audi purpureum moderantem voce Theatrum:
 Attonitus dices: Hic tonat ore pari.
 Tantum Aræ desunt, quibus Iste colatur, ut Ille.
 Non deerunt, serò sed dare Roma volet.*

IN M.D.C.

Quia Populus Jacobus non tenet, ipsa tenet.
 Et amicus noster, qui piam Fecunda Virgo
 Hinc Patrum iudicium conspiciat, inde Deum.
 Hinc amore non velle quodque, etiamque velle
 Quod te libenter videret esse cupit.

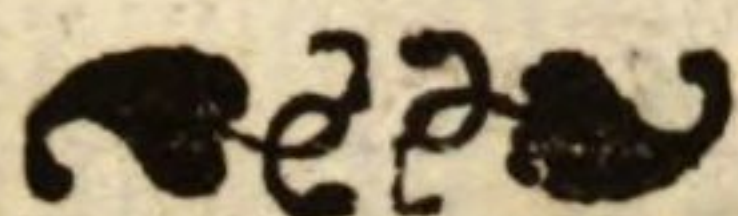
D. ATHANASII TEMPLUM

Quoniam in vultu.

Vere agnoscere GLEMBUS non est in vultu
 Dicit, Athanasii nomine grande latet.
 Illius et supplex non pendet imagine, sensum
 Ingenium Heron pectoris arte locat.
 Adhucque Vultum coram sua secula rectam
 Conspice; Athanasii corda negant patet.
 Anni propereque moderantem voce, et beatum
 Aeternus dicit: hic tenet ore pari.
 Etiamque hoc desunt, quibus ille colatur, ut ille
 Non deerunt, sed sed hanc Roma videret.

LIBERALES ARTES.

Quod
 à Liberalibus Artibus accepisti
 CLEMENS,
 PONTIFEX MAXIME,
 Ingenti reddis cum fœnore,
 Orbis Magister.
 Illæ in Tuum finum
 suas opes universas congegnerunt;
 Tu illis omnibus
 Ingenium illud commodasti,
 in quo exornando
 tam feliciter versatæ sunt.
 Ingens Tua, CLEMENS, laus est,
 quòd eas omnes Unus complexus sis.
 Ingens ipsarum felicitas est,
 quòd Omnes in Te uno
 Principatum sint
 adeptæ.

SACRA SCRIPTURA.

Veritatis Magistra,
quæ Divino ex ore prodiit,
habitat in ore Pontificis.

Habitat verò solùm?

Per Basilicarum Sacraria resonans
ingentem sui explicat pompam.

Quantus est

Religionis, ac Fidei splendor:
quòd scripta mutis chartis oracula
ita proferat, exponat, illustret
Vivum Ecclesiæ Oraculum!

Scholastico clarior pulvere,
ingenuâ concertatione robustior,
armis gaudet, non tam cultis ad ornatum,
quàm firmis ad Victoriâ.

Eadem sub

CLEMENTE XI.
PONTIFICE MAXIMO

prægestit, & sumit animos;

fatis conscia

Qualem, quantumque Alumnum

Ipsa Romæ dederit;

Qualem, quantumque Divinitatis Interpretem
Roma Terris præfecerit.

PHILOSOPHIA.

Beatas fore Respublicas,
ajebat Plato,
si aut Philosophi imperarent,
aut philosopharentur Imperatores.

Ultra Platonis Votum,
Christiana Respublica,
jam Principem tenes
perinde Gentibus salutarem, nexu
Sapientiæ, & Potestatis.

Ambæ duces ad Populi bonum:

Illa prodesse ut sciat,

Hæc, ut possit.

PROEIOSIS.

Quam paulò liberiores
exclufit Plato,
non minùs moribus adftrictam;
quàm numeris admittit

CLEMENS.

Honestati, & pudori desponfa
bicipitem fuum Parnaffum contemnit:

Cui Pontifex triplicem
in fuis Montibus aperit Heliconem.

Ars audaciæ feliciffimæ,
hoc folùm nomine

imparem fe fatetur votis fuis:

Quòd de CLEMENTIS Virtutibus
fingendi locum non habet.

R H E T O R I C A .

*Ars est Rhetorice , CLEMENS exemplar , agendi
Hic bene ; dicendi quodlibet Illa bene .*

Allicit Hic animos ; animos simul allicit Illa .

Discrimen solùm est : Hic facit ; Hæc loquitur .

Η ΕΤΦΡΑΔΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Ελλάς Κλήμεντα Γλώττη παιδέυσας ἀκείη

Ὡς ὅτε σοὶ γεὰρὸν τυῦχεν Ἀθανάσιον .

Idem latinè .

GRÆCA FACUNDIA .

*Græcia CLEMENTI dederas idioma : loquentem
Audis ? Ille Tibi reddit Athanasium .*

In idem .

Ελλήνων ΚΛΗΜΗΣ ἔπος τὴν γλῶσσαν ἐπίση ,

Ὡς μόνον ἴσθι εἶναι Ελλάδος ἑπτὰ Σοφοῖς .

Idem latinè .

*Sic græcè loqueris , CLEMENS ; in Te redivivos
Ut septem credat Græcia habere Sophos .*

CLE-

CLEMENTI XI.

PONTIFICI MAXIMO

SYMBOLUM HEROICUM

Ramale ficcum, in Aaronis manu
frondibus novis, floribusque
pubescens.

L E M M A

SUOS TERRÆ NON DEBET HONORES.

ARCA TE-
STAMENTI..INQUA VIR-
GA AARON,
QUÆ FRON-
DUERAT .

Hebr. c. 9.

NEC QUIS-
QUAM SU-
MIT SIBIHO-
NOREM, SED
QUI VOCA-
TUR A DEO,
TANQUAM
AARON .

Hebr. c. 5.

*Fatalis donum cernis venerabile rami,
Quem præfert, sacri monumentum, & pignus honoris,
Isacidum lectus cælo monstrante Sacerdos.
Non illum tellus mater, non fertilis arbor
Induit in florem: nativâ è stirpe recisus,
Floribus, & vernâ jam dudum fronde carebat:
Nunc virides trudens reparato cortice gemmas,
Floribus insuetis sese baccisque coronat.
Ite, brevis flores hortorum gloria, vosque
Felices rami, quos dulci pondere curvat
Aurea luxuries pomorum, & largior annus:
Hunc terræ, curisque hominum debetis honorem.*

Pro-

Providus æstatem, & soles nisi cultor iniquos
Arceat, ac sævæ defendat frigora brumæ:

Ni memor observet, quæ tempora dextra colendi,
Quod quibus ingenium arboribus, quid floribus obsit;
Si quid peccet ager mendax, tellusve maligna
Difficilis fundi, culturam artemque recusset:

Ægros destituet color, & sua gratia flores
Ac steriles ramos arbor moritura dolebit.

At non iste hominum curas expectat, & artem,
Non stirpem laudat, non fertile surculus arvum:
Floribus his alius vigor, & cælestis origo est.

Ergo non illos hiberno sidere durus

Decutiet Boreas, rapido non sirius æstu

Corrumpet; sacris penetralibus abdita longum

Durabit, viridesque diu retinebit amictus

Florea virga: SUOS TERRÆ NON DEBET HONORES.

Sint alii, vanæ quos fallax gratia plebis,
Quos usus rerum prudens, gnarusque futuri,
Aut vegeta & curis non impar grandibus ætas,
Formaque, & Augustæ majestas addita fronti,
Atque aliæ, ditis naturæ munera, dotes,
Primâ pastores populorum in sede locarint:
Te, CLEMENS, quamvis Italæ justissima gentis
Gratia, virtuti quâ non solertior ulla est,
Et famæ pretium, detracto ponere fuko;
Clara vetusque licet series commendet avorum,
Et spectata fides, rebusque experta gerendis;

Tam

Tam faciles aditus, tam blandæ copia linguae;
 Imperio frons digna, Orbi mens æqua ferendo;
 Et prestans, longi merces doctrina laboris:
 Non tamen illa tuæ fuerit pars optima laudis.
 Dotibus hîc aliis locus est, queis gloria floret
 Vera, nihil Studiis hominum, & popularibus auris,
 Nil generi, aut justo gaudens debere favori.
 Te solidæ pietas mentis, te conscia recti
 Supra humiles terras virtus & inania longè
 Attollit decora: hæc fortes ad grandia sensus
 Delatoque pares animos inspirat honori.
 Illa tuis pondus verbis & nutibus addit;
 Seu sacro è solio populis oracula dictas,
 Commissumque gregem Divini nectare pascis
 Eloquii: seu das Patribus responsa vocatis,
 Consiliisque vices rerum, & momenta gubernas;
 Immensamque agitas, ut mens in corpore, molem.
 Hæc, inter dubiæ motus, & lubrica sortis
 Tempora, te forti constantem pectore, præstat;
 Et, quamvis trepident ac nutent omnia, rectum.

Sic per se floret CLEMENTIS Gloria: major
 Fortunâ sic ipse suâ, rebusque caducis
 Altior, externæ ludibria splendida pompæ,
 Et famam, & fragiles titulos, alienaque spernit
 Ornamenta: SUOS TERRÆ NON DEBET HONORES.

Alluvio Tiberina
C L E M E N T I S
LAUDES PRÆDICAT.

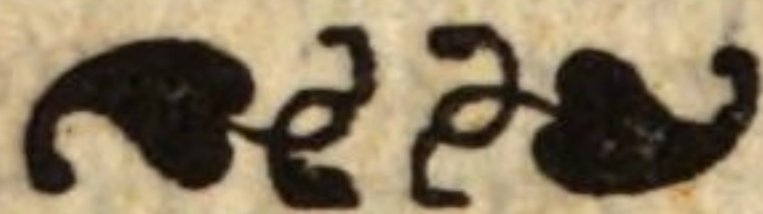
*Dum ripas superat victrix, dum victa recedit,
Obsequitur, CLEMENS, Tibridis unda Tibi.
Sorte sua felix, tumuit, Te Principe, primum:
Detumet imperiis obsequiosa Tuis.*

I N I D E M.

*In Dominum Populi incensos imitatur amores,
Dum fervet rapidis maximus Annis aquis.
Compositis resilit cum sponte modestior undis,
Ediscit mores Ille referre Tuos.*

I N S T E M M A G E N T I L I T I U M.

*Stemma dedit Tria Regna Tibi: nam cœrula Pontum,
Tellurem montes, astra dedere Polum.*

*Palladis hac olim CLEMENS adolevit in aula
Hoc satis est: majus non habet ista decus.*

9325

Alluvio Tiberina C L E M E N T I S

L A U D E S P R Æ D I C A T .

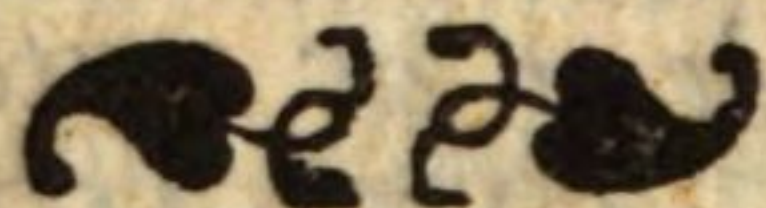
*Dum ripas superat victrix, dum victa recedit,
Obsequitur, CLEMENS, Tibridis unda Tibi.
Sorte sua felix, tumuit, Te Principe, primum:
Detumet imperiis obsequiosa Tuis.*

I N I D E M .

*In Dominum Populi incensos imitatur amores,
Dum fervet rapidis maximus Annis aquis.
Compositis resilit cum sponte modestior undis,
Ediscit mores Ille referre Tuos.*

I N S T E M M A G E N T I L I T I U M .

*Stemma dedit Tria Regna Tibi: nam cœrula Pontum,
Tellurem montes, astra dedere Polum.*

*Palladis hac olim CLEMENS adolevit in aula
Hoc satis est: majus non habet ista decus.*

9325

H. 1
50

Collegii romani Obsequia Clementi IX. exhibita

Roma 1703

4 H.eccl. 560

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10005224-6